г. Москва Г
ул. Библиотечная 15
Книгохранилищу Гос. Биб-ки
СССР им. В. И. Ленина

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 20 ДЕКАБРЬ, 1983 ШУ. ◆ № 152 (6874). ◆ Мах 3 кеп.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

Цхьайттазлагlа хоржача СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо ярца а уж чакхдахарца а дуьзаденнача партийни организацей декхарашка хьежий КПСС Центральни Комитет. Тlанийцача соцам тlа белгалдоакх, СССР Союза паччахьалкхен lаьдала эгтара лакхерча органе арглаьара хоржамаш дар советски паччахьалкхен общественно - политически вахарс йоккха событи йолта, из бойнхача лоархlаме я социалистически демократи дlахо дегlайоалаяра, СССР Лаккхехьарча Совето, мехка халкъа депутатий ерригача Советаша дlахо беча балха.

Хlанзара хоржамий кампани чакхъяьргъя КПСС XXVI съезда решенеш, пятилетка задапеш кхочашъяра тlехьа къовсам лоаттабеча бехнтохамеча этапе. КПСС съезда а цул тlехьагlа хиннача Центральни Комитета а решенешкара хьадоагlача советски общество экономически, социально - политически а духовни а дегlакхуалара хьаддача декхарашца хоржамашта хьалхара бош бола беррига болх аихха буьза декхарийла я партийни организацеш.

Хоржамашта кийчо елга дlадаржаш латт американски империализма бехкагlа дунен тlера хьал цlенхаштта ирдсначa хана. Цу хьалашка Коммунистически парте а Советски паччахьалкхено а социализма межарашха долча мехнашца цхьана тlатlертта къовсам лоаттабу машар лорабара, ядерни турмаl ца хилийтара. Хоржамий кампани чакхйоаккхача хана советски нах Коммунистически партена гонахьа дlахо а моанхаз санна кхотабенна хулга lалашдар, машар лорабара тlехьара дар лоlам чlоагlбалар, мехка экономически а оборонни а ниэ чlоагlбара дерригa шоай низаш дlадала уж кийча хилар лоархlаме да.

КПСС Центральни Комитете союзни республикий Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, окружкомаш, горкомаш, райкомаш, СССР Гераьашцарча Низий политорганаш декхарийла яьй СССР Конституце, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарах долча Законо дlадехараш цlенхаштта кхоачаш а деш, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо елга а уж чакхдоахилга а лакхача организационни идейно - политически бовраме lалашде.

Из доархlаме политически кампани чакхъяниха ела социалистически халкъа lаьдал дlахо дегlадоаладара, коммунистий а парте боацарий а блок чlоагlъяра, паччахьалкхени общественни гlулакхашта доал деча граждан аш кхы а шерагlа юкъеозара, парте XXVI съезда, цул тlехьагlа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяра лоаттабена къовсаме советски наьха къахьегамен политически хьинар айлара хьаьле.

Хоржамашта кийчо яра ма мегга дуккагlа гlо де деза экономически а социальни а дегlаахара парте уттадаь декхараш кхоачашдара. Советий а къахьегама коллективий а доархlами сийи лакхдара, паччахьалкхен а боахама а органий болх эргабоахеш тоабара, дисциплина а порядок а чlоагlъяра, наьха хьинар айлара.

СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара кийчо еча а уж чакхдоахача а хана юкъа партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, боахама органий, пропаганда а агитаце а средстваш организаторски массово, политически балха керттера чулоацам укх тайпара хила беза:

— укх шера планови заданеш толамс кхоачашъяра, пятилетка дулагlча шера хьалхарча деношка дензь болх боорrамагlа бара; производствана дlахо интенсификаци яра, пятилетка дlадахача шерашца планови заданеех хьа па деш дисар юхаметтоттадара; договоргlа а заказагlа а поставкаш елга леррагlа леладара, керттера фондаш ханнахьа болх бе йолаяллийтара, хьайбаш дика lаьгара дахара, бlаьсти хlаваш дlаю кийчо яра, халкъа эша товараш дуккагlа хьадара, къахьегама социалистически дисциплина ма хулла чlоагlъяра къахьегамхой сардагlа бахар;

— мехка экономически а оборонни а ниэ чlоагlбара, халкъа хьал-торо тоаелга, СССР Конституце тlа дlачlоагlдаь дегlаенача социализмана исторически каргlдаьнараш, социалистически демократе принципаш lалашъяра, КПСС чакхдоаха беркате гlулакхаш кlоаргга дlадовзийтар; къахьегамхошта СССР халкъий доттагlала уйлаша, советски патриотизма а социалистически интернационализма а уйлаша, социализмана каргlдаьнараш лораде, массоза кийча хургболаш кхетам балар;

— Советски Союза машар хьаштдолча арахьарча политикана, дунен социалистически содружество чlоагlъяра, машар лорабера а чlоагlбара а по чакхдоахача гlулакхашта пропаганда яр; империализма реакционни, хьалкъа духьалара малан, США а НАТО а тийша болх боалла милитаристски планаш хьинарегlа хьагучаахар, дунен халкъашта юкъерча событешка классови никъ лувцаш хьежаргдолаш, чlоагlгlа фе хургдолаш кхетам балар; тийша болх лелабу империалистически пропаганда цlенхаштта юхатохар, доацар дувцача буржуазни демократена, корта а болаш, критика яр.

Соцам тlа белгалдоаккх, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарах халкъа депутатий Советий, ерригача паччахьалкхен органий балхага хьажар хила дезилга. Из теркал а деш, хоржамашта кийчо елга кхы а айххагlа дувза деза бахача наха гlулакх деча, советски наьха культурни, социально - бытовой хьашташ кхоачашдеча предприятей, организацей, учреждений болх тоабарца. Партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта могадьд организаторски а политически а балха ерригача средствашца къахьегамхоша берригача харжархоша хоржамашта гlалхе хулача мероприятешка шерра, хьинаре, цу гlулакхова бевам а болаш лакъа лоацилга lалашдар. Хоржамашта хьалхара собранеш керта болаш, бон спрентивни маlан долаш хилийтара. паччахьалкхен органий балха, харжархой наказаш кхоачашдара критически мах беш, халонаш а кхоачамбеацараш а хьагучадоахаш, уж дlадахара де дезараш белгалдеш хилийтара мел эшар lалашде доагlа. Депутаталла кандидаташ, хоржамий комиссешта юкъе вихалаш уттабе а буьца а, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарах долча Закона тlа белгалъьча бокъонах хоржамашта кийчо еча хана бизагlа тайда эдара мел доагlар де деза партийни, профсоюзни, комсомольски, кхыча общественни организацешта, къахьегама коллективаша, эскархой собранеша.

Хилаза аргlоаца политически а деловой а самалаш йоахка, къахьегамхоша сий деш, налаша болх бе хоаш бола депутатгlа харжа кандидаташ наха юкъера хьа а леха, харжа сеттабар лоархlаме да. Депутатски декхараш, харжархой хьатташ диза кхоачаш кандидаташта ховрга е ховргдац масса салlорахьара тахка деза. Соцам тlа теркам тlабохийт, хьалхагlа а хиннача тайпара, депутаталла харжа белгалбеча кандидаташта юкъе керттера моттиг болхлошкей колхозхошкей хила езаш хилара, хlаьта иштта доагlача бесса царна юкъе хила безе кхыча социальни группай а профессей а къахьегамхой, кхалнах, нагархой, ветеранаш, юкъерча звенон техническа интеллигенци. гlулакх дара сфера боллой, союзни, автономии республикашна, автономии областашна дами бахача нахаца цхьана цита лахача кхыча къамех бола вихалаш депутаталла харжа кандидаташ уттабара.

Депутаталла харжа кандидаташ уттабарца дувзаденна деррига дешаш къахьегама коллективашта хеташ дар теркал а деш къестаде доагlа. Депутаталла кандидаташ паргlата а шерра а буьцара эшар хилийта деза, къахьегамхой ерригa замечанеш теркалъе йоагlа.

Хоржамий комиссеша а агитколлективаша а хьинаре болх белга lалашде могаргдола, парте чурчен арахьарчен политика дешаш гоаза дlадовзийта, къаьстта нах бахача а беш, харжархоша индивидуальни болх бе ховргдола коммунисташ, парте боацараш, производстве хьалхалаттараш, ветеранаш хоржамашта кийчо ечеи уж чакхдоахачеи дагъа лаьца хьежабелга тlадиллад партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешта. Шерагlа пайда эца беза агитационно - массови балха тайп - тайпарча формех методех, хьалхагlе а гlулакх хозагlча бесса вlаштlехьдаккха гlертарел формализмаи элементаш дlадаха еза. Бахача наха юкъе агитационно - пропаганди с т. сии, культурно - массови, кхетам балара болх беча хана шерагlа юкъувза еза кулгалдара кадраш, творчески союзаш, шоай лоlамагlа бола общественни, общественни организацеш, цу гlуланха чуоза деза деррига культура цlеноаш, клубаш, кинотеатраш, библиотекаш, кхыбола культурно - сердалон а спортивни а учреждениеш.

КПСС ЦК-ас партийни, советски, боахама организацешта тlадиллад хоржамаш дарца дувзаденна хьаухаш йолча граждански предложенешка, критически замечанешка, жалобашка, заявленешка лерттlа а теркам тlабахийта а хьожилга, царна учет яра а царга хьажара а яийса система хьаелга, наха дича бекъахьа лерlа корта болен конструктивни мел дар даь чакхдоаккхилга. Къахьегамхой предложенешка ханнахьа хьажарaш цу хьекъехьа даьчох царга ханнахьа хоамбараш хьалхара паччахьалкхен органий а гlулакхаш тlарча наьха а бехитоххам айбанза баргбац.

Газетий а журналий а, телевидене а радиовещанеа, издательстваш редакцеш декхарийла я СССР Лаккхехьарча Совете деча хоржамашта кийчо ярах уж чакхдахараш хетаь хан-ханнахьа публикацеш е, материалаш тела, литература, плакаташ, гойтара агитаце средстваш арахеца. Къаьста хьагойта беза хоржамий кампане лелаш, къахьегамхоша цига хьинаре дакъа лоацаш хилар, депутаталла харжа уттабаьча кандидатех дувца деза. Хоржамашта кийчо яра дакъера партийни организацей организационни а политически а балха толашагlча опыта пропаганда е. Лоархlаметlаоли боахама а политически а декхараш къестадара, бахача наьха хьашташ кхоачашдара Советашта а цар органаша а беш бола дуккхача тайпара болх. советски паччахьалкхен дlахо эргайоаккхаш тоаяра, социалистически демократи кlоаргъяра. паччахьалкхен а общественни а гlулакхашта доал деча къахьегамхой шерагlа юкъеозара, граждани бокъонаш а хьашташ а lалашдеш дола советски законаш леррагlа лелалара тlаерзаяь йола КПСС политика шерра хьахьокха, Хоадам боллаш долча масалашца хьагойта Советий халкъа кийьара, демократически маlан, бахача нахацара цар бувзамаш тlа-тlа чlоагlлуш хилар.

КПСС Центральни Комитета соцам тlа чlоагlа хьакхайладу, СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дарах вай мехка бокъонца халкъа lаьдал хиларах дот тешаду, советски халкъ сийлахь-воккхача Ленина партена гонахьа моанхаз санна кхотаденна, советски нах коммунистически идеалашта тешаме хилара къаьста тешал хургхилар.

Дика болх бу ремонтник

Автомобилаш, трактораш, комбайнаш, кхы тайпа юртбоахама техника тоеча денош къаьстта дукха балхаш кхоачашде дезаш хул газоэлектросварщик. «Назрановский» совхозе ю болх беш ва Аушев Хасмахьмад.

— Хасмахьмада сварка а яь тоаль оатхал, агрегат, кхы моллагlа хlама, миштагоалъй хьожаш тохнам бе безаш хилац. Гоаза кулгаш долаш болхло ва из, — йоах довнккал а дош шоай дикагlнолча ремонтникех совхоза керттерча инженера Бархаиоев lалихана. — Цо а кхыча ремонтникаша а хьнар ца кходеш къахьегарах бlаьсти кхашна балхаш дара пий ханнахьен дикен тоаю саха юртбоахама техника.

Тхьаь панитта цу да электр[illegible] волаш Аушев Хасмахьмада газоэлектросварщик волаш хьаьнала къахьега. Цу юкъа вlаштlехьдаьннад лакха квалификаци йола специалист хила. Ше хьалер дика дарал совгlа, цхьа ди дlадахийтац Хасмахьмада маlи ахк - шиъа балха норма кхоачаш ца еш. Социалистически яхье хьалхалаттарашта юкъе волаш хьакоагlача Аушева къахьегам дуккхаза белгалбьяккхаб сийлен грамоташца, яхчан премешца, кхыча совгlаташца.

Хlанз укх денoшка Шалински района къахьеганхой инициатива къоабаьлла хьал а лаьца, деррига шоай низаш тlадерзаьль юртбоахама техника тоеш боахк Хасмахьмад юкъаволаш бола совхоза ремонтникаш.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТlА: «Назрановский» совхоза газоэлектросварщик Аушев Хасмахьмад.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЦХЬАЙТТАЗЛАГIА ХОРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРАХ ДОЛА

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Иттазлагlа хержача СССР Лаккхехьарча Совета полномочей ха чакхъяларца дувзаденнея «СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарча» СССР Законага хьежжи СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

цхьайттазлагlа хоржача Советски Социалистически Республикий Союза Лаккхехьарча Совете хоржамаш де оттаде вlирандийнахьа, 1984 шера 4 марта.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатель Ю. АНДРОПОВ.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1983 ш., 16 декабрь.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

СОЮЗА СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛА ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВIАШАГIИОХКАРАХ

СССР Конституце 110 статьяга хьежжай «СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарча» СССР Закона 13-чен 14-чен статьяй ларда тlеи СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо 1983 шера 16 декабрерча Указагlа СССР Лаккхехьарча Совета Союза Совете хоржамаш дара йола 750 хоржамий округ вlашагlъеллай, цу дакъе Нохч-Гlалгlай АССР гlолла.

397. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозный.

398. Гудермесски хоржамий округ (центр — г. Гудермес). Город Гудермес районаш: Веденски, Гудермесски, Надтеречни, Наурски, Ножай-Юртовски, Советски, Шалински, Шелковски.

399. Сунженски хоржамий округ (центр — ст-ца Орджоникидзевская). Город Малгобек районаш: Ачхой-Мартановски, Грозненски, Малгобекски, Назрановски, Сунженски, Урус-Мартановски.

СССР Лаккхехьарча Совета Президиуме

КЪАМИЙ СОВЕТЕ ХОРЖАМАШ ДАРА ЙОЛА ХОРЖАМИЙ ОКРУГАШ ВIАШАГIИОХКАРАХ

СССР Конституце 110 статьяга хьежжай «СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш дара хьакъехьарча» СССР Закона 13-чен 15-чен статьяй лардатlеи СССР Лаккхехьарча Совета Президиумо 1983 шера 16 декабрерча Указагlа СССР Лаккхехьарча Совета Къамий Совете хоржамаш дара йола 750 хоржамий округ вlашагlъеллай, цу дакъе:

РСФСР ГIОЛЛА

7. Грозненски хоржамий округ (центр — г. Грозный). Астраханска область, Дагестански АССР, Нохч-Гlалгlай АССР.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР-е ГIОЛЛА

668. Ленински хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозни Ленински район.

669. Заводской хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозни Заводской район.

670. Октябрьски хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозни Октябрьски район.

671. Старопромысловски хоржамий округ (центр — г. Грозный). Город Грозни Старопромысловски район.

672. Грозненски юрта хоржамий округ (центр — г. Грозный). Районаш Грозненски Советски.

673. Ачхой-Мартановски хоржамий округ (центр ю. Ачхой-Мартан). Районаш Ачхой-Мартановски Сунженски.

674. Назрановски хоржамий округ (центр — г. Назрань). Город Малгобек, районаш Малгобекски Назрановски.

675. Наурски хоржамий округ (центр — ст-ца Наурская). Районаш Надтеречни, Наурски, Шелковски.

676. Ножай-Юртовски хоржамий округ (центр — ю. Ножай-Юрт). Город Гудермес, районаш Гудермесски Ножай-Юртовски.

677. Урус-Мартановски хоржамий округ (центр — ю. Урус-Мартан). Районаш Веденски Урус-Мартановски.

678. Шалински хоржамий округ (центр — ю. Шали). Шалински район.

XXIII Грозненски городской партийни конференци

Шоатта дийнахьа, 17 декабре, Ленина цlерагlча культура Двореце хилар XXIII Грозненски городской партконференци.

Парте городской комитета балхах лаьца отчетни доклад йир КПСС горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

Городской партийни организаце ревизиони комиссе балхах йола отчет йир цу комиссе председатела С. М. Магомадова.

КПСС городской комитетеи цун ревизионни комиссеи керда состав хержар конференце.

Конференце балха юкъе дакъа а лаьцар, къамаьл а дир КПСС ЦК члена, парте Нохч-Гlалгlай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Конференце балха юкъе иштта дакъа лоацаш бар КПСС ЦК химически промышленноста Отдела микробиологически промышленноста сектора заведующа В. А. Быков, СССР Министрий Советерча Главмикробиопрома начальника заместитель В. Е. Матвеев, КПСС обкома бюро членаш.

Конференце балхах йолча отчета непатох укх газета шоллагlча оагlон тlа.

* * *

Парте горкома кердача состава организационни пленум хилар. КПСС горкома хьалхарча секретаралла хержар Н. И. Семенов, шоллагlча секретаралла — М. Э. Байнурадов, секретаралла, — Л. П. Белоглазова.

Парте горкома бюро членалла хержаб М. Э. Байнурадов, Н. В. Башинпов, Л. П. Белоглазова, М. О. Бузуртанов, П. Н. Громов, Л. А. Касаев, Н. М. Попов, Н. И. Семенов, А. Ф. Сербина, Ю. В. Силонин, В. М. Шамардин.

Парте горкома отделий заведующелла чlоагlбир: организационни — Ю. В. Силонин, пропагандан агитаци — А. В. Беляков, промышленно-транспортни — В. Н. Скворцов, гlишлошъярен городской боахамен — М. Д. Сапрапунаев, административни торгово - финансови органий — Н. И. Баранов, общи отдела — А. А. Скрыпченко.

Парте горкомерча партийни комиссе председателалла чlоагlбир В. М. Лавриненко.

Чакхъьннай керда хержача ревизионни комиссе состава хьалхара заседани. Ревизионни комиссе председателалла хержар С. М. Магомадов.

XXIII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАШ

Акименко С. Н.
Аванченко В. И.
Андреев В. И.
Астафуров А. М.
Аушев А.-Х. Х.
Ачаева Б. А.
Бабоченко Д. Я.
Байнурадов М. Э.
Баранов Н. И.
Басина Э. Д.
Башинпов Н. В.
Бейгуа В. И.
Белоглазова Л. П.
Белова Т. А.
Беляков А. В.
Бондаренко К. М.
Бородин В. Я.
Бузуртанов М. О.
Василенко Б. И.
Висангов М. В.
Волков Ю. С.
Гойгов Р. А.-Г.
Горбова А. В.
Громов П. Н.
Гудько Н. А.
Дигаев В. Б.
Дистубская Л. С.
Денисенко Н. Е.
Деригназова О. В.
Ефимова О. А.
Емельянов В. И.
Жиганов В. Н.
Зайчиковский В. П.
Инеев З. М.
Казиева Ю. Н.
Капустинов В. В.
Кардашевский А. К.
Касаев Л. А.
Кизилова Л. П.
Кирилов Ю. М.
Коверзов И. И.
Комаров А. Д.
Корноценко Л. М.
Куприянов Н. Н.
Куценко В. А.
Лавриненко В. М.
Лисоволенко В. П.
Луганский А. И.
Майсигов С. М.-С.
Масленников Г. А.
Мирошниченко О. Н.
Митрашкина И. С.
Мартичан А. А.
Морозов А. В.
Насухаиова Б. С.
Недельская Л. Л.
Оприщко А. А.
Пархоменко М. М.
Пасечник А. В.
Першикова В. Е.
Погибель Г. М.
Попов Н. М.
Помолзухина Н. И.
Прокопов Г. А.
Пучков Е. И.
Радченко Г. П.
Раздорский Г. А.
Роженец Э. А.
Рослянов В. П.
Сапрапунаев М. Д.
Сапралиева Л. А.
Семенов Н. И.
Сербина А. Ф.
Скворцов В. Н.
Скрабова В. Д.
Силонин Ю. В.
Скрипченко А. А.
Смирнов В. А.
Спорыхина В. М.
Сухова В. С.
Сысой А. Н.
Тарасов Д. К.
Таштамиров Р. М.
Темирсултанов А. У.
Турпалов А.
Цыгалинская О. Н.
Черевиченко Н. С.
Чернышова М. Ф.
Шамардин В. М.
Эштаев А. М.
Ягофаров Р. З.

XXIII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАЛЛА БОЛА КАНДИДАТАШ

Алиева Т. О.
Аушев М. М.
Бапульников В. М.
Бекичев Н. Д.
Василюшкин Ю. В.
Верзун Т. Н.
Востриков А. Д.
Гашина Г. В.
Гетта А. А.
Дахкильгов Т. Д.
Жидаев В. В.
Загиев Х. А.
Зыгалова Р. И.
Итаров М. М.-С.
Кан-Калик В. А.
Крамской П. И.
Леснов Н. А.
Литвиненко А. М.
Луценко Л. Н.
Михеева С. А.
Мугадаев М. А.-М.
Науменко В. С.
Писаревский А. П.
Пышненко Е. С.
Сайдаев А. М.
Сальникова М. Н.
Торчинов М. М.
Чахиев В. М.
Чернобаев Г. М.
Шелухин А. З.
Шуклинов П. Я.

XXIII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ

Андреева Г. А.
Гладко А. С.
Данилов Г. Д.
Дзейтов Х. М.
Крыжкова Н. С.
Магомадов С. М.
Мартынова Н. А.
Осипов А. А.
Снетовская Р. Н.
Тепикина Т. Н.
Чагрина Р. Н.
Чим З. А.
Шахкураев А. А.

◆

«Чечингобувьбыт» производственни объединенерча обувщиках шиш балхах тlехдика кхетичарех лоархlаш ва Дашукаев Махьмуд Сайдуевич. Цудухьа алхлагlча разрядагlа болх беш ва из. Цунга бе кога гlирс беннача заказчикех цхьаккха водац Махьмуда дег тlара доагlача дlайтача денийца бернал аьле нара. Цудухьа денгара-денга дуккагlа хул цунга наха кхухьаш дола заказаш. Шийна тlабилла моллагlбола болх цо кlеза кхоачнл ва беш цкъа цlийвала вийзавац цун.

СУРТА ТlА: обувщик М. Дашукаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

◆

ДЕ ЛАЬРХIАР КХОАЧАШДАРА — ХАДДАНЗА ТIАХЬОЖАМ

ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕРА

Экономика дегIайоалаеча, наха кхетам луча хулаш дола кхоачамбоацараш дуккхача дакъе хилара бахьанаш эгара хьалха тIахьожами тIадиллар кхоачаш мишта ду хьажари оттадарах тийша да. Цудухьа тха завода парторганизаце шийн балха ларде нийсу ду хьакъехьара парте ЦК соцам. ХIьта тIахьожам лоаттабера цун кара йолаш я йоккха арсенал: цехови парторганизацешка, партгруппашка латтача гIулакхашка хьожаш ду комплексни тохкамаш тIаийндеш цар кхоачашдара дакъе даьр фуд хир духьа коммунистий отчеташка ладугIар, администраце гIулакхашта тIахьожам лоаттабеча комиссей болх нийса оттабар. ХIьта из берригa болх тIасерзабаь ба планаши декхараши кхоачашдара, къахьегама овсарлен продукце динали лакхъяра, дисциплинех порядоки чIоагIъяра нах оарцагIбахар, цар бехктохкам айбар духьа. Уж гIулакхаш администраце мишта вIаштIехьдаьхад хьожаш, царна тIахьожам лоаттабарал совгIа, новкъостал деш а я партгIа организаце вIашагIъехна болх беш йола 23 комисси. Цар а доккха дакъа доал заводо хIара шера доахача толамех, кийчъеча ерригача продуцех 82,2 процент яр дикала Знак тIалаттейш хиларех. Комиссеша шоай болх делабу халкъа тIахьожама группашца, постацца, «Комсомольски прожектора» штабаца айкха бузваш. Парткомо дика кхетаду лакхера лоаттабу тIахьожам мел чIоагIа бар аьнна ма хетта пайда баргбоацилга, нагахьа санна лоххерчар а цу дакъе шоашнара доагIар деш ца хуле. Изала доагIа цехови партийни организацеех, партгрупаех, цар кхыча общественни организацеех. Парткомо масседаьза дийцар рационализаторий болх товбарах дола дешаш. Хьахиннар — кхаь шера юкъейоалаьй 3 млн. сом эффект сина йола 52 изобретени 1909 предложении.

Бакъда, мегадац тхона а, тIахьожам лоаттабеча долаш дола кхоачамбоацараш цIендаь дIадаха. Цхьайолча собранешка тIаийду соцамаш хьдда хилац, до лаьрхIачун тIехьа гIулакх лерттIа вIаштIехь ца доаккхаш, мелал гойтар бехктохкаме ца оздаш моттигаш нийслу. Лахе латтача организаца тIаийю решенеш берригa коммунисташ йоазаш хулга IалашдаьдаЦ. Цар тIа даим белгалбаь хилац уж кхоачашье лакхарийла бараш. Из хургдацар тха парткомо а парте Заводской райкомо а цу хьакъехьа доагIар деш даларе.

Ниттa чулоацам бола къамаьл дир дIадахача шоатта дийнахьа чакхъийнача Грозненски городской отчетно - хоржамий конференце горкома членех цхьане а — СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически завода аппаратчика Г. А. Масленникова. Цу тайпара вахара ерригача овгIоношта еш йола партийни влияни а тIахьожам а тIа-тIа чIоагIлуш хиннилга къаьгга хьахьонхаш шоаш кхаь шера баьча балха итогаш йир цига вIашагIкхийттача 29 эзар совгIа болча городерча коммунистий викалаша - делегаташа.

— Отчетни юкъа Грозненча коммунисташа шоай балха юкъмоттиге лоаттадаьд КПСС XXVI съезда, цул тIехьагIарча парте ЦК Пленумий решенеца, социмаша дIа ма дехьара город социально - экономически дегIадахара гIулакхаш. ХIьта ма IалашдеЕш хиннад ерригача пятилеткана лаьрхIа оттаьча комплексни планага хьежжа а кертера лостам производствана интенсификаци елга, боахама механизм эргайоакхаш тоаелга, тIахьожами, дисциплинеи, бехктохками чIоагIбелга а долаш. Цу гIулакха тIадердадь боахама, организаторски, кхетама гIулакхаш айкха вIашц дуваш, парте городской а районий а комитетий балха стиля методаши эргайоакхаш тоеш, юкхьанцарча партийни организацей деналии кадраш тIадиллача гIулакхацара бехктохкам айбеш, идейно-политически кхетам лулга тоадеш, экономика а культура а керттерча участкашка коммунисташ хулга Iалашдеш, администраце гIулакхашта тIахьожам лоаттабаре йолча бокъонах кхы а биззагIа ханда нийсш леладаьд, аьлар конференцена отчетни доклад аьча парте горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова.

ДукхагIйолча промышленни предприятеш производства боарам лакхбари продукци маьхалъяккхараш оттаьд планаш кхоачадъеш я. Укх пятилетка хьалхарча шийн шера Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш йнча города вIаштта шоаза КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара теда ЦIе байракхаш еннай. Из доагIаш денна совгIаташ хилар хьахьохкаш дола дукха масалаш кхийлар укказа.

Транспортни предприятей керттера фондаш алсамъяьнай, гIишлошъераша ах миллиард сом совгIа йолча капвложенеех пайда ийцаб, правительствас оттаьча хаяга хьежжа еш я механизма чакхдоахача предприятешта реконструкци. Промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашьелга IалашдаьдЬ. Цу декхарах лоархIаеш йоаца предприятеш шоаза кIезагагIа а хулийташ, ТIехххьарча кхаь шера халкъа боахама деррпгача доакъошка пайда ца эцаш дIайохийташ йола балха за шерагара - шерагв кIезигаушI литт, бригадни хьисапе болх вIаштIехьбаьккха къахьегаш я 938 коллектива. Горожанаша белгадала дакъа юкъедихьад Кхачан программа кхоачашьеча, лийрхIачуд воагIа а хулийташ 960 миллион сома маьха наха вIоагIа хоаттащ дола товараш арахийцад, предприятей кхаь даькъах шинне дикала кулгалдара комплексни система юкъейоалаьй, хIанз 37,2 процентага а 242 изделега а дIакхьачай пхи са бола угольник тIалатташ Грозерча предприятеша арахеца продукци.

Цу деррпгнеца ба болхлой, боахама кулгалхой, гIулакхерча нахьа, Iилманхой тIагIертта къахьегам, наха юкъе шерра организаторски кхетам баларен гIулакхаш чакхдоахаш хиннача парте райкомий, юкъхьанцарча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей, халкъа тIахьожама органий боккха болх. Царна белгтала хIамаш карагIдаьнад шоай балха ленински нормаши принципаши юкъекхуьаьа, кулгаллеча коллегиальноста принципашца хьалхле лоласта, тIахьожами тIадилар мишта кхоачашду хьажари чIоагIдеча. Города экономика дегIайоалаяра керттера долча доакъошка партийни влияни чIоагIъелга, парте хьийбераашта юкъе 72,5 процент боахлой хулга IалашдаьдЬ. Партийни организацей структура тоаяй, машинашьъа узлови, специальни монтажни гIишлошъеча балхий Министерства предприятей организацейи, пассажирски автотранспорта объединене керда парткомаш хьанй.

Сентябрь-октябрь бетташ юкъханцарча парторганизацешка отчетно - хоржамий собранеш ега хана деннача ворхI эзар совгIа долча коммунистий наьазех хIанзле ахаш кхоачашдаь даьнад, аьлар мандатни комиссе председатела Ю. В. Сидокина.

Партеи правительствени директиваш, даь лаьрхIар кхоачашдара шоаш тIаийцар кхоачашдара дакъе дика опыт IоаЬй «Красный молот», «Электроприбор» заводий, «Грознефтегаз» НГУ, «Промавтоматика» НПО, ГрозНИИ коллективашка. Цар беррига хIана бац аьнна коммунисташ партийни поручинеш йолаш ба, хIаранеца къаьст - къаьста болх белга, партийний отчеташка ла а дувIаш. КПСС Устав кхоачашдара даькъера цар бехктохкам айбелга Iалашду.

Цуица цхьана, делегаташа ера дийцар экономика а культура а дегIайоалаеча, коммунистий авангардии лоархIам, юкъханцарча партийни организацей денал айдеча хIанз а тIехьа нийслуча кхоачамбоацарах, ледарлонех. Ерригa хьанийнача города промышленноста мегадац белгальъча контрольни цифраша кхача. Карарча шера производства боарам хила бовгIачунга диллача 159 млн. сом кIезигагIа ба, кхаь шера хьа ца эцаш бисаб 28 млн. сом пайда, кийчъеча продукцега дIадахийтар дика тIех да, фондоотдача лохлуш йоагIа, кхаь шера эсхьа дайнад 378 эзар сага-ди, брак ярах 3 млн. сом ахча.

Цу дакъе шоай балха тIа йоаккхий резерваш йолга хьахьекхар локомотивни депо паркома секретара Н. С. Бондаренкое а, дуккхача кхычар а. Парторганизаце а администраце а болх вIаштIехьбоаккхача дувлийтача дуккхача бахьанех лаьца шо дуваш цо къаьстта белгалдаьккхар боахама гIулакхашта тIахьожам лоаттабелта ледара вIаштIехьдаккхар, кадрай дисциплинех бехктокхами лерттIа айбаь ца хилар, денна дош даим гIулакхаца чIоагIдеш доацилга.

Конференце нийса белгалдаьккхар шоай балхаца дувзаденнача кхоачамбоацарех лаьца цар предприятей кулгалхоица къамаьл дича цар бехказа бовлара доаха бахьанаш керттерча дакъе шоайех тийша доацараш хилар. Хьоцаргья, вай «Грознефтеоргсинтез» объединени. Цун контрольни цифрашка диллача тIайнсай 254 миллион сома маьха продукци, е вента аьлча, ерригача городо ца луш йисачол нийсса яр. Цар яхачох, из мишта хиннад бийдал кхоачамболаш ца лоаттенрица, кийчъаь продукци дIалахьийта цистернаш ца таьарца. Цу дакъе бакъбе йиш я 100 млн. сома, тIаккха вож 100 млн, гартга яр цар шоай ледарлон чоте дIа ца яйой кхы яха моттиг йолаш яц. Цо къаьтта хьакьоях цу объединене балха гIулакхаш дуккхаза парте Заводской райкомо, горкомо шоай пленумашка, бюрой заседанешка дийца дале а тайп-тайпара решенеш тIаийнаь яле а, цох хьадиннар хайра доацилга. Ниттa, дукха ланза дисараш да горкома IV-ча пленумо экономе режим чIоагIъяра тIаийца программа кхоачашьеча а. Дизельни доагорабара дIа мел ийнкхар дийрхIача боарамга хьежжа кходелга вIаштIехьдаьннадац.

Ше къамаьл деш «Красный молот» завода слесара М. В. Висаитова доккхал деш аьлар, цхьайтталагIча пятилетне шоай предприятие цхьан нарядагIа болх беш йола бригадаш шоаза тIакхийттай, аьнна. Болхлой хуйца ца балийтара, дисциплинех бехктохкам айбара, нерда профессеш карахьаэра из гIулакх IалаьчIате боххава мехка да. Из боккъонца чIоагIа пайдане хиларах дина кхийтта а цу дакъе баккха-дика опыт Iоаь а йола коллективаш городе кхы а йолаш я. Бакъда, цар опыт йоаийтаргйола, из гIулакх массанахьа чIоагIа хьалладаь ца дIахьоргдола хьалаш хьадеяга ше дукхаза де лерхIаш хиннадале а эша йоакхо ялац парте горкомо, райкомаца, юкъханцарча парторганизацешна. Города дуккхача предприятешка лерттIа вIаштIехьдаьккхадац «ХIара балха дийнахьа тIехдика дисциплинех хьадер дукхагIа хилийта!» яхача боламагIа аьь лелаелга, бригадни хьисапе къахьегилга, дикала кулгалдара комплексни система юкъейоалаелга шерра доараадац.

Дукха кхоачамбоацараш да гIишлошъеча, транспорте, наха гIулакх деча сфере. ГIишлошъераша напвложеней кхаь шера плап кхоачашъяьац, дуккхача объекташка средстваш дIа-юха секъар, уж хаинахьа хьалъяца яхар, дикал лоха хилар, нах чубаха цIелош, дарбаи учреждениш хьалъяра хьожадьча рузкъах бизза пайда ца эцар, дефицитни материалаш йоагIача а на йоагIача а дIаахийтар саина долла кхоачамбоацараш дIадоахилга мела латт. Транспортникаша эшшача дIа ца кхоачийташ дисад 900 эзар тонн моахьаш, пробегах ахаш аьсса йолаш ю автомобилаша, нах дIа-юха кхувлача транспорто шин болх графикагIа белга IалашдаьдаЦ. ГIишлошъеча а тронспортни а организацей партийни организацеша уж гIулакхаш тергалдаьдац ала йиш яц, цар шоай хIара собране, совещане дувцаш, цу хьакъехьа дукха решенеш тIаийеш хиннай. Бакъда, уж кхоачашъяра боагIа организаторски а политически а болх белга вIаштIехьдаккхац, шоай торонехи кхоачамехи пайда эцара коммунисташ, беррига къахьегамхой чIоагIa оарцагIбахац.

Шоай коллектива доахача толамех, балха тIа нийслуча кхоачамбоацарех дувцаш хиннача Старогрозненски УБР бурундеттаячо Д. Н. Мальсагова ца хьоахадеш дитаькар вахаре шоашта IатакЬаш дола гIулакхаш а. Тха хьалхленца дIадоладир «Грознефть» объединене буровойнка столовеш хьаелга. Бакъда, тхона лов кхаш леладерашта товараш дахьаш уха автолавкаш санна тховш долча а торгоале болхлой ахар. Дефицитни товараш, спекулянташка а ца кхоачийташ, предприятешкарча хьалхалаттача къахьегамхоита лоаттадергдола гIулакх Iалашде деза. Цо наха гIулакх деча сфера балха долча кхоачамбоацараша терко тIа а оаш, бувзама, транспорта, торговле организацей, администрации органий болх тоабара предложенеш езар.

Дикка моттиг дIалаьцар конференце КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеча шоашта дуденначохи дакла дисачоли лаьца дийцача къамаьлаша.

Партийни организацеш дукхагIа теркам тIаахийта яьнай политдешара сеть тоаяра, пропагандистсан кадраш хьахаржара. Айбеннай къамаьлаца еча агитале боарам. ХIанз чIоагIденна дIаэттад цаI дола политдешош, информацийно - пропагандистски конференцеш, «дийнача письмой» деноош, улицай цIейш, сходаш, общественно - политически чтенеш елга. ДIахо тоадеш хиннад патриотически, интернациональни, атеистически кхетам лулга, из болх кхы а лакхагIча боарам тIа баккхара аьттув боалийт Грозне доалахарча автономни республикай столицашна лоаттадеча бувзамаша. Дуккхача къамий викалех латта бригадаш дIа-юха а ухаш доттагIала вахташ чакхъяхаро.

— Идеологически болх бар хIара коммунистa декхар хилар белгалдаьккхад парте ЦК июньски пленуме, — аьлар КПСС Ленински райкома секретара М. Н. Сальниковс. Из къаьстта ала доагIа коммунистех - кулгалхоах. Царех цхьабараш цу даьлгера шоай декхараш кхоачашдеш бац, хIаьна нийслу царна юкъе марксизма-ленинизма лардаш, парте чурчен арахьарчен политика дешаш хайра довзаш боацараш а. Цу тайпарчарех вай къаьстача бакъахьа хет сона, аьлар цо. 1984 шу дIадолалуш боахама кулгалхоица цу хьакъехьа собеседованеш юха а дIадолаергйолаш я парте райкома.

Дукха дийцар укхаза кхувш боагIараща боагIа кхетам бала бозаш, царех цхьадола дакъа аттача наха ра тIаьхувш, харцахьара гIуланхаш оамалаш йоахкаш хиларах. Цхьацанахьа царна беш бола болх тесса битар бахьан долаш кьонабарех цхьабараш зуламаш деварна юкъе нийслуш хиларах, уж шоай хаикахьа юлатохилга, административни органаша Iалаш ца дарех дийцар НГIАССР чурча гIулакхий министра заместитела А. А. Макаренкос, гIулакх тоадара де эшараш хьа а хьоккаш.

Административни органий балха тIа цIенхаштта кхоачамбоацараш хилар тха а хьохкаш, конференце царгаре хьадийхар правопорядок лорарре гIулакх кхы а лакхагIча боарам тIа доаккхилга, зуламаш даьрий гIулакхаш сихагIа а дикагIа а къестаделга, вовохта дIайоаккхилга. Вай вахаре хула нийрча гIулакхаш чIезигдеча боккхача лоархIаме я къахьегама коллективашка вIашагIъехха профилактика советаш, новкъостий судаш, халкъа дружинаш, бакъда, цхьацайолча коллективашка уж хIама деш яц.

Кагирхой шоай республика истори, пролетарски традицеш довза хьашдолаш, тIемаш лаьттача моттигашка гIолла экскурсешка ухаш, каст-каста ветеранашца вIашагIкхетам хиларо, музеиш дукхагIа хьаярон шефски бувзамаш шердаларон уж лакха граждански позицеш йолаш хулийт. Цу дешашта хетадаь къамаьлаш дир ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара Л. А. Касаева, № 2 йолча юкъерча школа хьехархочо Э. Д. Баснаас, кхычар. Ниттa массанахьа, йоакхо е озаш гIулакх да керттерча профессех йола кадраш кийчъяра гIулакх. Из болх морта болаш лелабелга вIаштIехьдаьккхадац хIанз а.

Идейно-политически балха долча кхыча кхоачамбоацарех дувцаш хьоаха ца дича дала из хIанз а массанахьа хьдача декхарашца ца бувзаш, наьха хьинар айдара, дисциплинех порядоки чIоагIъяра тIаберзабаь боацаш, цуица дукха формализм нийсолийташ хилар.

ХIанз а дукха дапла дисараш да интернациональни, атеистически балха юкъе, — аьлар маькъеча комбината мастера Е. Х. Боровас. Парте райкомашна даиз юхатохац цхьан къамаи енкалех йола коллективаш вIашагIъекха кулгалхой. ДIаяхача заман тIехьадиса Iаьдалаш хьаллуяца, дика гIулакхаш леладе гIертараш. Наха коммунистически кхетам луча цIенхаштта кхоачамбоацараш хулийт шоай репертуар хайра тоа ца еш, идейни чулоацам лоха бола произведенеш гойташ йолча культураи искусстваи учреждениешта а. Парте горкоме Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене парткома отчетага ладугIаш, Ленински районерча бьта предприятешна латтача дипа хьалий анализа еш гучадаьлар из болх дифференцированно а берригаш, чулоацаш а беш боацилга. Дикка тоаде эш наха нравственни кхетам лулга, буржуазни идеологий аьлдиташта духьала пропаганда елга.

Бухсоцаш къамаьл даьча парте обкома хьалхарча секретара нов. А. В. Власова республикерча коммунистех аханел совгIа бараш чубоагIача Грозненски городской партийни организаци дIахо йодача хана а ший балха стили методаши эрга а йоахаш толамий наькъагIа дIагIоргхиларах шоаш тешаш да, аьлар. Цуица цхьана терко тIаззар дуккхача дешашта юкъера эгара лоархIамегIен сагогагIен дараш хьакъоастадеча, уж кхоачашдара тIахьожам лоаттабеча карара дувлийтеи ца деш дусеп гIулакхаш кIезига ца хилара, перспектива даим дика йовзаш ца хилара. ТIадиллача гIулакхацара кадрай бехктохкам айбара, дисциплина чIоагIъяра даьнье бу болх тоабара, гIулакхага а хадданза хьожаш хила еза парте горкем, райкомаш. Къаьстта терко тIаззар мехкдаьтта чакхдоахача, гIишлошъеча цу дакъе соцкультбыта яраш хьалъеча, къахьегамхоша чIоагIа хоатта товараш арахецача, наха бахара эша хьалаш Iалашдеча долча кхоачамбоацарашта. Парторганизацеш цу хьакъехьа хIанз а тIехьа хадданзеш тIегIертташ къахьега ца Iемалга, негативни гIулакхашта массе а хана йоагIаш йола оценка луш йоацилга белгалдаьккхар.

С. МАЙСИГОВ.

Ниттa нийседенна из «сезонникаш» [illegible] е Iех [illegible] дакъа хиша болх беш) «отходник» (кхечахьа болх бе ухар), цу хоадам балхаш социально белгалъьча категорех бола кхетам, общественни уйлашта диллача из ва цхьокхза хIама бе доаца акха, дIаьха сом бахьан долаш функцагIа де а кхь хетаргдоацар. Цунах дувцараша массагIа азди йоаца цIи тиллий сезонникаш! Из ва хIала йовкхар а, цхьан ниттe ца соца гIетта лела оалдар. Из ца производство тахьар а, дезала кхудр бекабер а. Бухсоцаш, [illegible] бола район тоаьлар, вай «шабашни йоакхе» ниттит. ХIьта-ветта а, бе-бакхта ца хеза сар.

Из ба, бокъалдар аьлча, юкъарча текагIа йолча, хьехагалхьа йоацача уйлаша ховдабу нах. Нагахьа санна сезонникага а отходничествага а долаш долча социально-экономически хьисапага гIолла хьежача? Хьадукхьалъеттаргда, вайна ма харра, кхы сурт. Бокъонца чIоагIа чоалхаш, дукха хIамаш вIаши тар ца луш дале а.

ПРОБЛЕМА

ШАБАШНИК Е УДАРНИК

Болхлой ца тоьаш хилар дикка холуш йолча сезонщикий бригадаш дIаухача областашка; крайшка, автономни республикашка хIанзарча хьалашка уж балха кулгаш ца хилча мегаргдоацаш лоархI. ХIанз, доагIача белгалдергда вай, массехк шерагара деха массехк беттага кхачалга къахьегам вахтовой хьисапе вIаштIехьбоаккхилга гIишлонхой хиннa а ца Iелга. Сезонни вахте къахьегаш хул студентий гIишлошъяра отрядаш, къахьегама йолча паччахьалкхен комитето договоргIа ухийта болхлой группаш, йохкахой, товариществаш, дезала белгаловагIа вIашгIъекха бригадаш.

Хоаш ма хилара, уж бригадаш хуж подряде, боахама договора, е аккордии хьисапе болх беш. ЗаконагIа доагIача хьисапе оформлени ю къахьегама книжкаш тIа. ТIаьхха «шабашникаш» укхаза кхыча кепара ба. Укхаза вайна кьалхаща отт, хьалда цхьа хIама кхета а деш, чуйнна болх беш боахкача наьха группа: кхоачаде хьатIаийцар — хIара дийнахьа расчетни ши-кхо норма йоаккхаш болх бе. ТIаьхха отходниках тунеядец а къахьийта доаьача хьакъах вахар а лоархIаш йола уйла цIенхаштара критика ла могаш хургьяц.

Практика хьа ма хьоакхара. Нохч - ГIалгIайчерера ах шера аьнна дIаухача бригадаша хIара дийнахьа 12 сахьата болх бу. ХIьта гуйран шин бетта 9—10 сахьата. ЦуIа совгIа, бетта шиннел тIех салоIаш ди а дикхац. Тешалаш, режим геттара а иззткъала я. Духхьал ах шера сезонни бригада членаша 240 балха ди хул — кхетадеш ма хилара, массаза дола берхI сахьата балха ди лоархIача расчетагIа БерхI бетта балха йолкача бригадаш (уж тайпа я ерригех лкелагIа дакъа) 316 балха ден боаране болх бу. Тха автономни республикан къалашка «Колхозстрой» гIишлонхоша шера 224 балха дийнахьа къахьег, коммунальни боахама Министерства «Ремстрой» треста организацешка цул а кIезигагIа — 219 дийнахьа. Отходника гIишлонкхочо болх дукхагIа белга да-их из. Ялх-берхI бетта цуига, кхоач-их шийн цIагIарча хьалашка бIарчача шера гIишлонхочунга - халровнечул дукхагIа балха деноп.

Дукха нах болаш дезал а нохчийи гIалгIайн шоаш баьча а бахача а моттигадарга безамо традиционни тIаувзаш а хилар бахьан долаш тха юрташка балха кулгий резерв йолаш я. Юкъера лаьрхIача моттигерча общественни производстве ба къахьега хьакъ долчарех 80 процент бола нах. Къахьегама йолча республикански Пачхьалкхен комитета даниегIа сезонагIа къахьега дIаухаш бола нах 10—15 эзар саг ва. Уж лархIа а цар учет е а чоалхане хилар бахьан долаш, бокъонца дола хьал гойтац цу цифраша. Вонкъалдер аьлча, сезонни балха дIаухараш-и дикка а дукхагIа ба.

Хетадала тарлу, укхаза, цхьан метте нъоастаде йиш яц-те из дош. Из-м къоастадеш а да. Нохч-ГIалгIайчен партейна, советски органеша низ а уйла а тIаяхийта тIехьарча шин пятилеткагIа болхлой цхьан ахаззен дукхагIа хилийтаб, хIьта цу дакъе яIал дахача къамегI бараш — плезза дукхагIа тIакхийттаб. Обществении производства сферама юкъеэзиб кхы тIа а итташ эзараш бола нах. Предприятей керда цехаш, филиалаш хьаярал совгIа, хIанз а ца тоьаш йолча специальностегIа болхлой кийчбу оаха. Машиностроенена, энергетикана, мехкдаьтта даккхара, мехкдаьтта чакхдаккхара уж кийч а беш арахецилга дикка айдаьд.

ХIьта а цу гIулакхаца проблема йоаза хIаьккхац.

Тха республике сеина миграци яц Къулбаседа-ХIирийчене, Черсий-Балкхаройчене, Дагестане, дукха нах бахаш йола лоамаи наьха юрташ цига яле а. Тханцига нах арахьа балха дIаухилга мел даьржад хьагойтаргда укх цифраша а. Шалински, Урус-Мартановски, Назрановски районий юрташкара хIара шера дIаводда массехк эзар саг. Кхыметтел Грозненски пригородни районера а къулбаседе, малхбоалехьа ух эзараш сезонни болхлой.

ДIаухаш бараша юкъера дукхагIбараш гIишлонхой ба. Уж дIахьех Урала, СибарегIен. Централи Iаьрша доацача лаьттай областашка нерда гIишлош хьалъеча, къаьстта сихдаь юртара гIирсаш хьалдеча. Цхьайхха тоатол а да юрта боахама сезонни балхашка дIаухаш ма тIа Астраханскии Саратовскии областашка, Ставропольски Краснодарски краяшка, Казахстане. Сезонни бахкалоаша а миграпе адресаша а тешал цу дIаухаш бола нах туристически волжагIа лелаш ца хилара. Цхьацайолча регионашка цар дакъа а лоаташ кхоачашду боккхача лоархIамера декхараш.

Шоашта бола аьттув лехаш бола нах бий теш сезонни балха ухараш? Ма'алаш. Уж дукхагIбараш хьанар дола, аьнар аьнача дола, моллагIча балхах къахкаргбоаца нах бе. Кхыметтел бIарчча дезалаш а дIаух. Цу тайпара дезала бригада вIашагIъеллар Кошиельдерча коммунисти Джабраилов Лом-Iаьлас. ПрофессегIа гIишлонхо ва из, хьинаре дакъа лаьцад цо шоай колхове боахама гIирсаш хьалдеш а. Керттерча дакъе программа кхоачашъяь яьлча, партийни организаце пурамагIа ва вахар Новосибирски областерча «Турловский» совхозе, цун директоро хайна. Вахар шей сесаг а, воI а, кхо воI а тIехьа. Дика болх бир. Мело янар ДжабраиловгIар укх шера а. Дукха йоацаш дезал цIакхаьчаб. Ялх бетта ДжабраиловгIар къахьийгад юкъера лаьрхIача 1500 балха дийнахьа. ХIьта хIара дийнахьа 12 сом аланн а даьккхад.

Бригадашта кертте латтараш дукхагIча дакъе тоьал дийша нах ба. Цар дика кхетаду чертеж, экономически расчет. Iемаб аьттув болашагIча хьисапе къахьегам вIаштIехьбаккха. Из-м тамаш а яц. Цига дIабахалехьа хьалагIа тайп-тайпарча гIишлошъяра организацешна юрташка меттел, городской объекташ хьалъеча мастерий, прорабий, инженерий балхаш тIа болаш го йиш яр уж. Автономни республика столица Грозный а цу гIулакха юстара яц. 1980 шера ахча дакъа укхазара кхычахьа дIадахар ворхI эзар совгIа саг, царех дукхабараш гIишлонхой а болаш.

ЦаI дар из дIаухаш бола нах кхычахьа балха а боацаш мукъа баларе. Кхы тайпа да из гIулакх алаташ дIадера а чуяэара а балхаш сихденнача хана цIенош а коа а дите уж дIаухаш хилча. Сезонни миграце шийн мугIараштa юкъеза промышленни предприятей, гIишлошъеча организацей болхлой. Массехк эзар болхло, инженер, техники цхьан хана балхара дIаболаш хилча 400 эзар саг вахa Грозный санна йоккхача города гIишлон мейлашка а пехашка повагIо чоалхане хьалаш отт. Цу тайпара болхлой кхычахьа дIааххара сурт кхыча тайпара хул. Укх шера бIаьсти йоккха йоацача цхьан заводера расчет а ийна сезонни балхашка вахар 23 саг. Царна юкъе вар кхо слесарь, кхо шофер, ши токарь, модельщик, бетонщик, штукатур, тайп-тайпара балхаш деш хиннa шийтта саг. «Терек» яхача мебельни объединенера кховзткъе итт саг юкъеяххьар миграце, царех тиъаьитт — тайп-тайпара балхаш деш вар а волаш. «Грознефтеоргсинтез» яхача объединене заводашкара, кадрай отделашка кхычахьа сезонни балха долх тхо аьнна, вреле—мае балхара дIаваьлар 347 саг.

Фу хург-хьогI, аьнна сагото тIаотт хIара бIаьсти гIишлош хьалъеча. ГIишлошъяра республикански управленерча хоамегIа цига болх беча 9 эзар болхлочох дукха хIама ца эшшаш пхелагIа дакъа бараш бIаьсти балхара дIабаьлнаб. «Сельстрой» йиисай дукха каменщикаши плотникаши боацаш, хIьта «Колхозстрой» — бетонщикаш, монтажникаш, штукатураш ца тоьаш. Уж юха меттаотт, массаза а санна, гуйре чакхйоалача хана. СезонагIа тIерабаьннача тIехьагIа дуккхабараш шоаш хьалха хиннача балха юхаотт. Укхаза мишта хургба новкъостий а кулгалхой а «дIаваха хинначунца»? Цу «мишта хургба?» яхачунца я проблема общественни а моральни а аспект.

Демографаша, экономисташа, плановикаша тешаву, мехка дукхача районашка болхлой ца тоьаш хилар укх гаргарча шерашка кIезигьургдац. Долче, дIахо а болхлой кулгаш эшаш хургда. ХIьта цо массаза а вIашагIъехкаргья сезонниий тоабаш. Цу гIулакха стимулирование еш я цхьаькха процесс. КIезига яц Iалама, демографически, социально-бытови хьалашка диллача вахтовой, сезонни хьисапе балха гIулакх вIаштIехьдаьккхача аьттув болацагIа долаш хьалъеш латта гIишлош. Цига дIахьех нах — дIа а хьа беча паьнъа ахча а луш, дIахьех дезалаш а тIехьа. Цу гIулакха юстара латтац НГIАССР къахьегама йола Паччахьалкхен комитет а. ДIадахача шера цо кIезига нах дIахьожабаьбац Сахалина, Камчатке, Магадана чкъаьрий промыслашка, Красноярски края, Марийски республике хьу кийчъеча. Бакъда цу тайпара йола миграци цIъарчоа дикна кIезига я.

Из проблема тахан къоастве езаш хилар цIаьнха а кхы тIа а тIъалхадаккха йиш йолаш да. Аз къаьстта аргда, вIалла дага а доацаш долча цхьаькханех: дьшна, ноапоша «къахьегама кхетам балара» школьникаш кхувл шоаица, кхыметтел экзаменашта а тIерабоахаш. ТIехьагIа, де хIама доацача хана хайра, масала, Сунженски районера экзаменашта тIера а баьнна, берхIлагIча классе дешаш хинна 18 кхелета кIаьнки иттлагIча классашка дешаш хинна кхуцшоагIа 6 саги шоай даьшца-ноаношца дIабаха хилар. Тха республика хIара районе а гучадувл уж тайпа хIамаш.

МалагIа горонаш я вайга из чоалхане процесс, лостам а луш нийсъяра? ВIаштIехьдаргдий-те сезонни миграци планагIа лелае, хьатта реальни хьалашка хьежжа нах дIааххийта?

Предприятие коллективашка сезонни болх, хоаш ма хиллара, геттара а во могабу. «Шабашник» — цу дешаца чакхдоал цига деррига а. Вокхо хьагойт сийлен граматаш, къахьегама книжка тIа баркал оалаш даь йоазош. Кхычахьа балха дIаухаш вар ше цаI къаьста а юстара а лоархIаш. Вахаре бокъонца долаш дола дуккха а хIамаш теркал ца деш дут вай. СССР Госкомтруд а моттигера цун организацеш а цу хьийддача тоатола юстара латт, из гIулакх хила дезача тайпара вIаштIехьдаккхац.

Миграце резерваш йоза а ян-эшшача хьисапе болхлой регионально дIа-хьа нийсбеш дIахьежабе а Iомадала ха-м я хIанз. Тхона хетаргахьа, цу гIулакха йолча валенкашта, цар актуальностага хьежжа конкурсаш хургья, цига чакхьяьннар мара кхоачашъяра хьатIаца а ца езаш. Эггара хьалха из ше деза хIанз бе-беча хьисапе вIашагIъеттаенна бригадаш дукхагIа лестача районашка.

Ха деза сезонникаш юха цIа маца бахка лаьрхIа ба. Республика моттигера органаш хьажа езар кандидаташ хьакъоастабара а цар учет яра а дешаш цхьан хога тIа дахарга. Цхьа-м карагоаве мегаргья из стихия.

Сезонни миграце проблемана моллагIча оагIорахьара а дегIал дахаро тешаву, дувцар тайп-тайпара професси йолча итташ эзараш болча кхычахьа балха дIаухача наха хиларах. Укхаза, дувцилга а яц, къахьегама кхоачамаш аьттув бол-болча хьисапаца, дIа-хьа нийсдар паччахьалкхен лоархIам бола проблема я. Из кхетаме къоаста а яь, кхы меттахьа яргйоацаш цхьан хога тIа яинха еза.

Х. БОКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето Президиума председатель.

(1983 ш. 16 декабрерча «Известия» яхача газета тIера).

«Чечингсельстрой» треста чуйоагIача Грозненски вышкабетонни конструкцей заводерча цхьаболча болхлоша хIаналехьа кхоачашъяй нислагIча пятилетка задани. Царех цаI ва ремонтно-механически участка газоэлектросварщик, коммунистически къахьегама ударник Хайдаев Салаудин Баймурадович. Укх шера аххлагIча декабре деиз шийтталагIча пятилетке тоагIа къахьега волаенная из. Цхьанкха смена дIаяхийтац цо шийн норма 180—200 процент кхоачаш ца еш. Шийн балхах тIехдика кхеташ яларах вIаштIехьдоал цун мишта дика толамаш даха. Овсаре къахьегарах совгIа шийн балха тIа цо брак ма моттиг нийслац.

Шийн опыт дIа а луш, цо хьалххебаь итташ болхлой ба завода. Шоай хьехамча санна даим социалистически яхьо хьалхалаттaш хиларца белгалбаьнна ба уж а.

Дуккха шерашка хьинаре къахьегарах дукха совгIаташ тиейнад цуна. ХIьта укх тIехххьарча шин шера цуна еннай «Социалистически яхьа котаьннар» яха шинь сийлен Знак.

СУРТА ТIА: газоэлектросварщик С. Хайдаев.

И. ПЛИЕВА сурт.

ТОЛАМАШ ЛОХ ЦА ДОЛИЙТАШ

Массехк шу да Грознерча «Красный молот» яхача заводе Гудушаури Герман Александровича кулгалдеча бригадо «Завода дикагIа йола бригада» яха цIи лелаш. Кхычарах тешаш а хинна дIаэттай шоллагIча механически цехе къахьегаш йола из барт бола коллектив.

Къахьегамен производственни дисциплина дика хилар, социалистически яхьа бе-бе формаш балха юкъехувлар, из да эггара хьалхарча дакъе цар хьохкам дика хилар. Цунна дела тешал да укх шерара задани «Машинаш счар денга» 25 сентябре цу бригадо 106,3 процент кхоачашъяь хилар, хIьта къахьегамо овсарле 115,6 процент хилар цар.

О. СИНКИНА.
«Красный молот» завода инженер.

Мишта кхоачашду декхараш

АТТА ЦА ЯЬККХА УРХЕ

Ткъо шу даьннад «Знаменский» совхоз вlашагlъелла. Цу юкъа боахаме дика доккхий хувцамаш хиннад. Дахха хьувзаш болаш яьттан культураш хьалкхее lомабеннаб механизатораш, шоай декхараш толаме кхоачашдеш хьабоагlа хьайбаш леладераш а.

Коартолаш хьалкхееча доккхий хlамаш нарегlдуларах Социалистически Къахьегама Турпал хиннав Алботачиев Артагlах. Республике дика бовзаш ба коартолаши хьаькlаши кхееш бола говзанчаш: Евлоев Хьамбиймир, Аушев Юсап, Бархинхоев Висит, Гайтов Татархан, Нальгиев Осман, Угурчиев lамархан, Татриев Махьмад, кхыбараш; хьайбаш леладераш: Оздоева Золовбик, Мутиева Катинт, Точиева Маржан, Альтемирова Лиза, кхыбараш.

Цу юкъа хьалдаьд дукха доккхий гlирсаш: коартолашта лаьрхlа база, хьайбай ферма, наха чубаха цlенош, столовеш, кхыдараш.

Лоацца аьлча, деглабенаб совхоза боахам, лакхъеннай цун экономика.

Къаьстта доккхий да шоай совхоза ткъовлагlа шу дуръяча карарча шера къахьегамхоша даьха толамаш. Пачхьалкхенга ялат, коартолаш, шура, дулх дохкара планаш дикка тlехкхоачашъяьй, шортта гlонея мошен доакъар lалашдьд, хашахьа ка бола ялат дlадийнад. Хlаьта бlаьсти дlаюргlолча культураш эзаш доле фу дlаоттадаьд. Цу деррига дикача гlулакхаша вlашагlкхийтад совхоз lойхалча гlоне ца баь 850 эзар сомага дlахкоачаш пайда бе.

ИЗ ДЕРРИГА де атта хиннадац. Юкххьан тоъаш яцар техника, кlеэнга бар механизатораш, ма боагlара пайда эцацар органически минеральни удобренех, яхэ дlанхачацар шоай хиннахьен дикен бlаьсти культураш дlае а гурахьа уж чуэца а. Цул совгlа, дукхагlболча механизаторий балха опыт йоккха яцар. Цудухьа хlара гектара тlара 17—18 центнерал дукхагlа ялат даннацар. 100 центнерга дlа ца кхоачаш чуэцар коартолаш а.

Иштта хьувкъам лоха болаш культураш хьалкхеярах совхоза вlаштlехьдалацар пачхьалкхенна уж дlаяла. ра планаш кхоачашъе. Шурен дулхи дохкара планаш кхоачашъедацар хьайбаш леладераша а. Гlулакхаш во лелаш хиларах цхьадолча шерашка совхоза хинна де 600—800 эзар сомага дlахкоачар.

Уж гlулакхаш оалангара тоадара, хьалхашка латта декхараш кхоачашдара эггара хьалха вlаштlехьдаиха дезаш дар дlаювча культурий хьувкъам лакхбелга, хьайбай продукташ дукхагlа йоахийта. Совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша, ерригаа шоай коллектив оарцагl а ьинкха, техникаш, удобренеш, кхыча шоай торонехи кхоачамеш низ дlа ма кхоачча пайда а эцаш къахьегарах вlаштlехьдаьннад толам баккха. Нийса хургда аьнна а хет цу хала урхе совхоза коллективага иттlагlча пятилетиа шерашка йоахназиннай аьлча.

Иштта, 1976 шера ялат чуийцал хlара гектара тlара 21,3 центнер а йоаннхаш, хlаьта коартолаш планал совгlа 1,3 эзар тонн яьккхай. Массехк бlаь эзар сом кlезигагlа да хьалхарча шерашца нийсдича цу шера совхоза хинна зе а.

КОАРТОЛАШИ хьаькlаши кхееш йолча звенош тlа-тlа дикагlа хьувкъаю культураш. Иттlагlа пятилетиа бlарчча хьеніцача, цхьадолча шераш хаоттам во болаш нхадале а, планагlа дlадала доагlар 11450 тонн долаш. Ялат дlаденнад 13515 тонн, хlаьта коартолеш—17072 тонн, план 14645 тонн йолаш. Дикка тlехкхоачашъяьй шурен дулхи дохкара планаш а.

Цу хьалхарча толамаша шоай низех бlубенна, кхаашарен фермашкарен балхаш ихы тlа чlоагlагlа дезаденна дlайолаьй совхоза механизаторашен хьайбаш леладерашен цхьайтталагlа пятилетка. Хlаьта цун хьалхарча шиц шера пачхьалкхенна ялат дlадалара план кхоачашъяьй 107,8 процент. Хlаьта коартолаш ехкай планал совгlа 1057 тонн. Шоай декхарех доархlабаьб хьайбаш леладераш а.

Иштта, хьажкlаш чуийцай юкъера лаьрхlача хlара гектара тlара 42 центнер а йоанихаш, коартолаш хьаьхай хlара гектара тlара планал совгlа 46 центнер а йоанихаш. Планагlа дохка доагlачул совгlа пачхьалкхенга 650 тонн ялати 2100 тонн коартолаш ехкай.

Механизаторий массехк звено а совхозе социалистически яхь а йоаржаь коартолаши хьаькlаши хьалкхееш. Планагlа яха йоагlараш 115 центнер йолаш хlара гектара тlара 203 центнер коартолаш аьхай Евлоев Хьамбиймира кулгалдеча звенос, 200 центнерал совгlа аьхай Аушев Юсапен Татриев Махьмадея звенопа, дика хиннай Бузуртанов Махьмадгlире, Угурчиев lамархана, кхыбарий звенош хьалкхеераш а.

Планагlа яха йоагlарел дукхха дукхагlа хьажкlаш аьхай Бархинхоев Висита, Нальгиев Османа, Гайтов Татархана, Нальгиев Йоакъана кулгалдеча звенош а.

Массехк бlаь гектара тlа дlайийна доакъара культураш а дика хиннай. Евлоев Бахатгlире кулгалдеш йолча бригада шортта мошен гlожен доакъар кийчдаьд.

Надтеречни района хьайбаш леладераша дlадоладь гlулакх тьал а лаьца, къахьегаш ба хьайбаш леладераш а. Цар дош деннад планал совгlа укх шера 300 центнер шура йоаха. Хlаьта из дезаза кхоачаш а ду.

Хьанала къахьегаш волча сага сийле мехка дlайоаийтача, геттара совбоал цун балхацара безам. Дукха ба совхозе Даьхено орденашца, медалашца, кхыча совгlаташца белгалбаьха нах.

Сийлен грамоташа ахчан премеш хьежаеш, курорташкен салоlача цlеношкен ухийташ, салаlийта мах боацаш путевкаш луш, аргlа йоацаш «Газ-24», «Жигули», «Нива» яха легковой машинаш ийе бокъонаш телаш толамагlа болча болхлой сий ду совхоза кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша.

Хlана укх lан деноша шоай техника тоаеш, бlаьсти культураш дlаюргlолча кхашка органически удобренеш ехнаш, гурахьа дlадийнача ка болча ялата минерально ярашца подкормка еш бсахи совхоза къахьегамхой.

Укхаза белгалдаккха деза массехк бlаь эзар сом пайда а беш совхоза экономика дикка деглаяр дукхьал лаьттан культураш хьувкъам лакха болаш хьалхкхеярца дувзаденна хилар. Хьайбай ферма шо дохка зе ду совхоза. Хlанад из иштта?

ДУККХА кхоачамбоацараш да фермай балха юкъе. Кlезига я хlара кхобеча lаттагара хьайоанкха шура. Укх шера цхьайтта бетта яьккхар 1750 килограмм мара яц. Лергlа зооветтеринарни гlулакхаш ца дарах тайп-тайпара лазараш а деттадуш хьайбаш тlера а дувл. Дезаяна искусственни осеменени сага а доагlача бесса леладац. Цхьайтта бетта хlара бlаь lатта тlехьара 69 lаса мара хьалкхедаьдац.

Дукха хаьрхlа пачхьалкхенна совхозо дlачутелача хьайбай цхьан бежана доал юкъера лаьрхlача 280 килограммага дlанхоачаш мара дац. Из бахьан долаш боахамо дохкха зе хул. Лоацца аьлча, шурен дулхи дохкара планаш дикка тlехкхоачашйой, а, уж продукташ яхарга дlадодар юхметтаоттадуш дац таханарча дийнахьа.

Хьайбай боахамера гlулакхаш тоадара хlинзле цхьанна хlамаш даьд совхозе. Нерда ферме дlаоттадаьд ийда доаладаь дукха шура луш долча фух дола массехк бlаь шинар. Уж дахка доладеннад. Хlаьта совхоза директора Галаев Яхьъяси партбюро секретара Гадиев Мусаси яхача вlаштlехьдоаккхаргдолаш де дукха лаьрхlа хьайбаш кхоабилга.

С. АУШЕВ.

Нохч—Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссешка

1984 шера республика экономически а социальни а деглаккхувлара Пачхьалкхен план. 1982 шерара Пачхьалкхен бюджет кхоачашъярга а 1984 шера Пачхьалкхен бюджета планага а хьалххагlе хьожаш Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета планово - бюджетни кхыча массазарча комиссейи итогови заседани хилар. Из чакхъяьккхар планово-бюджетни комиссе председатела А. И. Воронкина.

1983 шера Пачхьалкхен план кхоачашъяра лелахах а 1984 шерарча Пачхьалкхен плана проектах а хоам бир НГlАССР Пачхьалкхен планови комитета председатела заместителя нов. А. В. Паскачева. 1982 шерарча Пачхьалкхен бюджет кхоачашъярах а 1984 шерарча Пачхьалкхен бюджета проектах а дийцар республика финансий министра П. И. Голенцихина.

Комиссе заседане белгалдаьккхар, Нохч - Гlалгlайче экономически а социальни а деглаккхувлара планаш керттерча даькъе кхоачашъяьлга.

Продукцена реализаци яра 11 бетта планах лоархlабаьб республика индустре болхлой. Дика толамаш даьхад «Грознефть», «Севкавнефтегазпереработка», «Оргтехника» объединенеша, «Промавтоматика» НПО, биохимически а шекар доаккхача а заводаша, цхьайолча кхыча предприятеша. Дикагlча оагlорахьа хувцамаш хиннад НГlАССР Министрий Совета чуйоагlача предприятешка.

Продукцена реализаци яра 1983 шера план 102,4 процент, товарни продукци арахецара план 104,5 процент кхоачашъяьй. Планал совгlа 2 млн. сома махка гаргтача продукцена реализаци ергья.

Цунца цхьана, комиссе заседане белгалдаьккхар, 1983 шера пачхьалкхен план кхоачашъеча кхоачамбоацараш хиннилга, къаьстта юрта боахаме а долаш. Ялат, дулх, шура, хомсаш, бахчеви культураш кийчъяра планаш кхоачашъяьяц.

Къамаьлаш даьча юрта боахама министра заместитела А. А. Абрядина, автомашиний наьхаш хьадара а ремонт яра а управлене начальника А. Н. Алмасханова, бытовой гlулакхаш дара министра А. Н. Инуркаева, НГlАССР Лакхехьарча Совета депутаташ Г. Г. Олейникова, В. Д. Аралина, Э. Э. Исмаилова, кхычар 1984 шерарча Пачхьалкхен плана а бюджета а проектах предложенеш елар, замечанеш йир.

НГlАССР Лакхехьарча Совета планово - бюджетни комиссе тlаийце йийцар 1984 шерарча Пачхьалкхен плана а бюджета а проектах кхыча массазарча комиссена яь замечанеш, тийнна предложенеш. Заседане итогагlа лаьца сопам тlаийцар.

НГlАССР Лакхехьарча Совета планово - бюджетни а кхыча массазарча комиссей а балха юкъе дакъа лаьцар КПСС обкома, НГlАССР Лакхехьарча Совета, республика Министрий Совета бехктокхамеча болхлоша, министерствай, пачхьалкхен комитетий, ведомствай кулгалхоша.

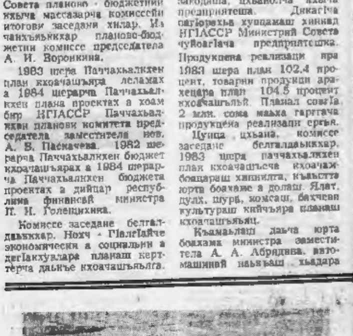

САРАТОВСКИ ОБЛАСТЬ. XI пятилетка чакхйолаш шера 2700-вета кхоачаш машина арахеца лаьрхlад Урицке цlерагlча троллейбусаш еча заводе. Энгельс кхыча городе «ЗИУ» марка йолаш арахеца троллейбусаш го йиш я Югославе, Польше, Венгре, Греце, кхыча мехкий городашка.

Хьалхашка оттадь декхар толаме кхоачашдеш я завода коллектив: укх шера итт бетта планал совгlа мах-хьальякхай 500 эзар сомал тlех мах бола продукци.

СУРТА ТlА: кхо бlаь метрал кlаьхагlа я № 1 йола цех. Укхаза вlашагl а ехке басар хьокх троллейбусаште.

ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

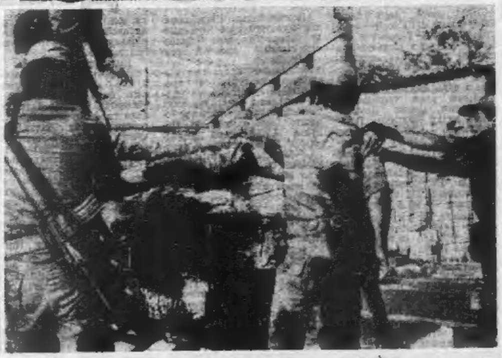

Гражданскн нах ду нишаш тlа-тlа сондоахаш а чlоагlдеш а я сальвадорски режим. Сальвадора католически килала сага бокъонаш лоарара тlехьарча группа хоам бир, цу центральноамерикански мехке дирст багара яьккха хьыръальнеча терроро укх шера хьалхарча йис бетта 4.110 саг ийнаво, аьлла.

СУРТА ТlА: карателаш наха_тlаlар даь боннача тlехьагlа.

Камера пресса — ТАСС сурт.

Дуне цхьан кlирагlа

СССР НИКЪ — МАШАРА ТlЕХЬАРА НИКЪ

Хlара-ди тlехьагlа ихы а чlоагlагlа тешавеш хьахьокх эггара хьалха токара йола американски ракеташ Малхбузен Европе оттае йолаярца юзаенна Ю. В. Андропова яь Заявлени дунен халкъашта юкъерча машаре lалаьмата бокха лоархlам бола фактор хиниа дlаоттадга. Советски Союзо леладу гlулакхаш — тlема кхераш дlабаккхара, хlанарча а хьатlаноагlача тlехьена а лаьрхlа машар лораьара тlаберзабаь сринципиальни никъ дlахо хьош хилар.

Шерра багаяха юви Ю. В. Андропова Заявлени Вlашагlкхийттача Штаташка Дика уйлаш йолча американацна могаду США-я Малхбузен Европа пачхьалкхенний а кулгалхошка ихы цlаьхха а хьажа американски ядерни планаш кхоачашьярах тlоттаза тарлуча кхерамах тlехьагlа хургдолчунга. аьнна уж тlахьехаш Заявлене тlа аьнна дешаш. США дукхаьча политически общественни деятелаша кхетаду Вашингтоно леладеча гlулакхашта жоп луш Советски кулгалхоша деш дар.

Миллионаш болча американцаша, белгалдаьккхад ядерни тоахамаш дежийтара тlехьарча къаман болама координатора Н. Соломона, дика кхетаду Женевера советско-американски переговораш йохаярах бола бехктокхам США правительства тlабужаш болга. Хlана аьлча, Рейгана администраци юкхьанца дезз цу переговорашна цlенхашттара позиц йоацаш а уж толаме чаккхъяка ца гlерташ а хиннадаь. Демократически партегара президенталла кандидата посте ше оттавай та гlерташ волча сенатора Э. Холлингса Рейгана администраци тlахьийхай Европерча ядерни герзий хьакъехьарча дешах йоача США позици «оалангара юха хьажа» аьнна, американски правительства лаьца позици дукха хьанна лаьрхlача США хьаштацка хьежжа йоацилга, хlаьта ядерни тlема кхерам цо ихы а чlоагlагlа аьбелга белгал а доаккхаш.

Американски городашка, тlема базашка, заводашка Атлантике дез Тайкажа оневна йистошка кхаччалца чакхьювл манифестацеш митингаши, семинараш, конференцеш. Цига даькъа лоацараша тlахьех администраци кхетам болаш хила, ихы тlехьа ца доаккхаш ядерни тlема кийчо елга, соцаде.

Цудухьа Кlай Цlа бахьанаш даха дезача эттад, хlаьта дунен халкъашта юкъера хьал -ирдаларахи Женевски переговораш йохаярахи болча бехктокхама вlашахардалар дог доахац цlог а кхестаду. Цхьан оагlорахьара, духхьал пропагандистски гlулакхаш бахьан долаш американски кулгалхой вlалла дага а доацаш хьагойта болабеннаб переговораш дlахо яхьара «чlоагlа хьаьт долаш» шоаш болга. Воах оагlорахьара, Вашингтоне белгалдоах керда ракеташ оттаяра график лоргlа ца йоалаш кхачашьеш хилар, хlаьта из хоаш ма хилара, тlадерзадаь да хlанз йолаш йола тlема кийчон мийсхо США-гахьа совле а йолаш толхаяра.

Цхьабаьнда, СССР-а цу хьакъехьара позици къаьхта кхоаш я. Ю. В. Андропова Заявлене тlа белгалдоаккхаш ма хиллара, «нагахь санна США а НАТО кхыдола мехкаш а гаьна кхетар юкъерча бовраме дола американски ракеташ Европе оттае йоладаьлехьа хиннача хьалага юхахьача кийча хилар хьагойташ хуле Советски Союз а ийча хургья из де». Аллха цу тайпарча накъо—из кхета а ду дика уйлаш йолча американцаша — хьесап Вашингтоно нохань переговораш дlахо яхьара йола торо.

Иштта, дlадахача кlирагlа Гренадера США агресси харцахьа лоархlаш йолча Генеральни Ассамблея резолюци юкъара тlехьа хиннай Франци, Итали, Голланди, Дани, Испани. Гуччахьа Вашингтон хьаллаца лоархlа яьнц голосовани е па туташ сайца Англи, ФРГ, Канада, Бельги, Япони.

«США дунен халкъашта юкъерча изоляцена йоаза чуяхай, наблюдателаша — массане цхьатарра ши дукьа а доацаш, комментареш еш хьалхадоахар ООН Устав, дунен халкъашта юкъера элементарни нормаш гlоагlача тайпара телхаеча дулам хочча Вашингтона доагlаш дунен сообществае дlаккай нан «Бехке я!» яха дешаш.

ДОККХА ЭХЬ ДОЛАШ ХlАМА ДА США-С ЛЕЛАДЕР

«Дунен халкъашта юкъерча терроризманарча къовсама» йола чlоагlа йоаржаь кампани лелаю Вашингтоно, «къаланца къу!» яхача гlайра хочун догийгlа. Из — вlалла товш доацаш зуламхочо леладу гlулакх доладаьд кlезигача хана а шоашта тlера теркам юха баккхара. Иштта мах бу США политика ООН Генеральни Ассамблея 38 сессе дукхагlдолча мехкаша.

Чlоагlа харцьай США пачхьалкхенашта юкъерча гlулакхий гангстерски методаш дlаяхара де дезараш дувнача хана ООН Генеральни Ассамблея ялагlча комитете (правови дешаш). Дукхха дукхагlболча делегаташ тlехьа а болаш гlайцай терроризма ярлык къайлаюкхара къаьний кортаменьалеп болама дуккаь Рейгана ю «крестови поход» харцахьа лоархlаш йола революци. Комитето баньдиш колониальни а ахколониальни а доала кlал долча халкъашна шоай нарглатон шоай лоlаме хиларя бахьан долаш лоаттабу къовсам законагlа болга, цига ерригача средстваех, цу [redacted] герзашца лоаттабу къовсам я болаш, пайда а эцаш. Цу цхьан хана цо чlоагlа харцахьа лаьрхlар дунен халкъашта юкъерча гlулакхашка терроризм леларах Вlашагlкхийтта Штаташ керте а йолаш долча империализма эггара реакционнегlа долча гlозараша леладу гlулакхаш.

Ялхлагlча комитета авторитетни решени тайп-тайпарча даьссача хабарашца дунен халкъашта юкъерча терроризма проблема хьулъе шелаеча зуламеча политикана тlера общественноста теркам юхабаккха. Вашингтон гlерташ хилар цунна эхь а хулаш дехалга кердача тейнара бакъдеш хlама да. Из тамаш йолаш лаш фактош, оалаш ма хиллара, дешаел тешамегlа я.

Хlаьта уж фантаж массанена йовзаш а я США-с эхь дайна герзашца кийчъяь агресси яьй Гренадина дукьала, дlахо шеръеш я тlема интервенци Ливане, провокацеш тlема «ученеш» ю Гондурасе, кхерам тlатуж Кубана, хьовбаза бола тlом бу Никарагуана дукьала, гаьна кхетар юкъерча бовраме дола керда ракеташ оттае йолаьй Европе. «ограниченни», «затяжной» оалаш долча ядерни тlемашца кхерам тlатуж социалистически содружествана.

Дуне ядерни lазапага дутача Вашингтона авантюристически накъо, ма дарра аьтча, массанга а сагото яйт. Рейгановски администраци уйла ца еш леладу гlулакхаш харцдеш выступленеш ю кхыметтел шоай патрона гlулакхаш ООН-е хьалхагlа автоматически хьаллуваш хинача США союзникашца а.

ЛИВАН-ЦlЕРА АЛАНА ЮКЪЕ Я

Тlехь-тlехьагlа чlоагlагlа михьара боалаш латт Ливане тlема ала. Американски израильски военщина ихы а чlоагlагlа шерью цу lарбий мехка еча герзашца кийчъяьча интервенце масштабаш. США-ией Израилан юкъерча «стратегически цхьана леладу гlулакхаш» хlанз кердача, геттара кхерамеча этапага кхоачаш латт. Тlехь-тlехьагlа шерагlа юкъарчал доацаш тlема юкъе дакъа лоацаш да США герзашцара низаш. Агрессе эскалаце тlехьарча деношкарча хронике — хаддаза США тlема немаш тlара ливански территорена топаш чуеттаци. Ливане машар хьаллацара долча lарбий юкъарча низий сионийски контингента позицешта бомбаш етташ американски самолеташ а немаш тlара етташ топаш а. Американски тlема пехотиницийн израильски оккупантийн карательни акцеш яр. Ливане боабу бlаьш машаре баха нах, дохадеш а довгадеш а lоаlашнаххийт цlеноши, больницаш, школаш. Американски вицалаша эхь доацаш дlакхайкаду США бlу дlахо йодача хана а «бокъо» йолаш хургья «хила беза аьнна хеттача хана» тlом бе, яхаш.

Гаргарча Малхбоалерча событеша, дукххача обозревателашта хетачох, дагадохийт вьетнамски халкъа духьалара шоай агрессе цар йолаьча а шеръяьча а хана Вьетнаме США-с леладаь гlулакхаш. Доккха эхь тlа а кхоачаш цигара гlулакх талхар бахьан долаш доаьол арахьа гуччахьара тlема авантюраш лелае безам боагlаргбоацача эттаб американски правителаш. Бандитий хьесапе Гренадагlа латаю а США-с Ливане леладеча гlулакхаша а хьахьокх Вашингтона «вьетнамски синдром» яха лачар кхийтlалга. Герзаш эгадеш хинна из уж детта йоалений Кlайча цlено яхар де ца дугараш духьала.

Ливанерча а дуккха гота хьарча а хьала керттера ярех белгало США-си Израилен леладу деррига гlулакхаш цхьана ийсаь хилар да, цу даькъе вlашаш барта болаш лелаю тlема акцеш. Американски израильски бlуний операцешта управлени еш цар штабаша цхьана бу болх а болаш.

Ливански лаьтта нах боабеш, гlирсаш хlалакдеш йола США а Израиль а гlерт ливански къаман - патриотически низашн Палестински сопротивлени болами тховкlийле йоацаш бита. Цига даим шоай тlема низаш лоаттадел та чlоагlде. Гаргарча Малхбоале керда авантюраш е кийчлуш ба, масала, Сирена дукьала. Хlана аьлча lарбашта дукьала леладу капиталистически гlулакха хьадда юхадетташ из йоланда.

В. ЧЕРНЫШЕВ, Ю. ЛЕВЧЕНКО, А. СУРИКОВ. (ТАСС).

Комментареш тlара цитаташ

ЖЕНЕВЕ ПЕРЕГОВОРАШ ЙОЛАШ ЦАР ЛЕЛАДАЬРАШ

«Уккерс цайт» яхача малхбузенгермански газето шай оагlонаш тlа арадаьхад Женеве Европерча ядерни герза хьакъехьара переговораш хиннача хана США леладераш бокъонца хьагойташ дола рейгановски администраце эттара боаххагlа болча викалаши дийцараш. Оаха дlайовзийт уж дешаркхошта.

ФРГ правительство яаду «Уккерс цайто», доккхал деш я, Женеве переговораш йолаш США леладаьча гlулакхашта влияни яьр ше я яхаш. Из «влияни» мел йоккха хиннай а США гера дlадаккхара даькъерча переговорех хlама ноийъа а доацаш даьсса хабараш мишта дир а хьагойт укх цитаташ.

1980 шера 15 июлерча Рональда Рейгана хоржамашта хьалхарча програмка чlара:

«Тхо лерхlаш да оборонага... тlема кийчо яра тlехдовлара... тlема кийчона а технически даькъе а Советски Союзал дикоа тlехдовлара кхоачам боллаш дола ахча дlадахийта».

Брюсселе НАТО «шоагlаша решени» тlаийцачул тlехьагlа 15 бутт баьлча, 1981 шера 16 марта Рональд [redacted]

«Со тешалуш вац, царца (юацар я СССР — Ред.) переговорий истола тlа ха безам болаш саг хиларах».

Цу хана гера хьадараш гера дlадаккхаран тlахьожам лоаттабеча агентства директор хиннача Юджин Ростоу 1981 шера 22 июне пресс-конференце:

«Вай переговораш вlалла йолае а хlане гlерт, хоаш вола цхьа саг вац са цlа никха йиш йолаш». «Першинг-2» а тиъамаш дола ракеташ а Малхбузен Европе дlаоттаярах дола доц дувца а деза-те аьнна хеттар дича, Ростоу жоп делар:

«А. Из я НАТО-гара хьайоагlаш йола решении дехкаои».

США госсекретара европейски гlулакхашта вола помощник Ричард Бэрт:

«Вай ярсашца переговораш йолаьецаре хала хургдар союзникаш шоай территоре тlа вай ракеташ дlаоттайта раьза бе».

Хlанз гера хьадаран на дlадаккхаран тlахьожам лоаттабеча агентства директор вола Кеннет Эдельман:

«Герза доазув оттадарах йола переговораш американски халкъи европейски союзникаши тебаре а цу юкъа пропагандистски инициатива бе йоллара а йиша ца йоалаш вай яь алхха трюк мара яцар»

1983 шера 20 октябре, Рональд Рейган:

«Вай ракеташ дlаийсъе доладеннад, хlаьта планага хьежжа дlа а оттаергъя».

(АПН).

КЕРДА ВАХАР БАХЬАН ДОЛАШ ЛОАТТАБЕЧА КЪОВСАМЕ

1978 шера апрельски революце хьоадаьд афгански халкъа lалаьмате доккхий духовни низаш. Хьатlанхаьчай, литература нахага яхоачаш йола ха. Керда вахар дуллаш латтача хана, шерлуш латт стихашца а прозаца а цу халача, амма иразеча ханах яздеш болча мехка талантлини нагирхой мугlараш. Цу цlакиха а дицлургдоацача денойа тlехьагlа дlадахи пхи шу шоай чулоацамга диллача итташ шерашта ниийса да афганашта. Хlаьта тамаш а яц, нагирхой иштта каста кхийна ниийсенна дlаоттар. Доккхагlа долча ноахалца цхьан тlемахой мугlарашка дlаотта а шоай мехка деча революционни хувцамий чоалхане декхараш къестаде а ма дийзадий цар.

Хетаргахьа, революционни творчества дегlахара хьалхарча итогаша дlадех лелаш долча гlулакхий геттара шера а кlоаргга а уйла яр ДРА къоначa поэташеи яздархошеи де лерlаш дараш а декхараш а белгалдар.

Цу проблемана хетаь яр 500 совгlача саго дакъа а доацаш хинна къоначa поэтийи яздархоийи хьалхара ерригафгански конференци. Из чакхъяьккхар Афганистана нагирхой Демократически организаце (ДОМА) ЦК, ДРА яздархой Союзацеи культура на йолча Пачхьалкхен комитетацеи цхьана.

— Вай бlаргашта бlарга а гуш, — аьнар АПН корреспонденто къамаьл деш ДОМА ЦК хьалхарча секретара Фарид Маздена. — хулаш латт мехка социально - экономически вахаре lалаьмате доккхий хувцамаш. Деглайсагlаш латт болхлой класс, еш латт лаьттан — реформа, халкъ юкъеува пачхьалкхенна довл дара. Поэтически дешо — хlаьта фу хургда наха цул дикагlа кхетадеш — дувца деза царех лаьца. Хоаш да наьха сахкетам хувца хала долга. Афганистане чlоагlа човлхане а из процесс, хlана аьлча апрельски революци хилалехьа 90 процент бола баха нах йоазув ца хоаш бар. Къаьначо дlадала тигаш, цо къиза къовсам лоаттабу кердадараща дукьала. Цу къоасама юкъеэзаб lехабенна нах. Тайп - тайпарча методашца воздействи ю царна контрреволюце, дукьала кхерабаргаерен шантаж яргарен денз Къорlа чулоацам харцахьа бакхарга кхоачаш. Цу харцахьча нокъа нийсбенача, тlемо оттабаьча наха гlо дар, маьршача къахьегама юкъе боалабар. дезалех дlатохар да мохна къоначa художественни интеллигенце декхар. Шийи произведенеш тlа дlагойта деза цо бlаьшеренашка наьха дегашка дехаш дола «доппо кишлаках» дола легенда тахан вахара чудоагlаш доле хlама а хинна дlаотташ латташ хилар.

Конференце заседанешта юкъе перерыв хилча, ДРА яздархой Союза правлене председателца Дастагир Пандширеца къамаьл хилар са. Доккхагlча ираклах болча яздархошеи поэташеи, вьлар цо, гlо ду нагирхоша литературни балха тlа. Хlанз хьаеш латт творчески объединенеш, тlаккха йиш хургья опыт вlаши йовзийта, говзал lоме а. Царна керте латт царца гlулахх леладаро къоначa литератораша профессиональни говзал лакхье гlо дергдола. Афганистане цlинхеза бола культура деятелаш.

— Литература ниэ дукбула керттера хьаст, — кертагlдаьккхар Пандшире, — вахар ше да. Классови санхетам сомабоалаш латташ хилар хила еза тха нагирхой творчества керттерча тамаьх цаl. Шеко яц, яаде нагаргда lалама хозалелах а безамах а. Уж доацаш хилча саг ше а Лаьттара вахар а хила йиш яц. Амма дицдалийта дезац Афганистана дукхача хоамча моттигашка хьувзаш деташ маьрша нах боабеш, цар боахам дlахухьаш, керда вахар ше лаьцача накъа тlара дакка гlерташ йола маьхах уттабьрий бандаш хилар. Хlаьта цу хlамаех цхьадар тlехьависар ма дий. Дог хьоасташ хlама да, тха къона прозаикаши поэташи эжаш йола формаш лехаш а шар чулоацам кердабоахаш а хилар, уж наха юкъе латтача гlуллакхашца, турпалашта карагlдувлараш кен дар оамалашкен гlолла керда идеш гучаяха гlерташ хилар.

Де дезар да, творчески диапазони жанрай тайпаша шердар, произведеней актуальность лакхъяр — цунах дувцар къоначa яздархошен поэташен. Шеко яц, литература сихха деглаадоагlаш хилча кийелуш йола хаlонаш йолаш хилар, амма уж дlаяха йиш я. ДРА хьалхле лелаеча мастерий, дунен литература классиккий опыти произведенеш lома а ше. Афганистана творчески нагирхоша хоа мохка керда вахаре шоай моттиг малагlа я, кхетаду халкъа кхетам дучаяр литература лоархlам мел боккха ба. хlаьта на геттара чlоагlа эшаш да ДРА.

Леонид ЯКИМОВИЧ, АПН соб. корр.

Кабул.

Эрмитаж хьахьокх

Венесуэльски столице чlоагlа безам тlабаха хьожаш ба укхазарча Музее хьайийллача «Эрмитажа сокровищ. эрсий искусства 200 шу» яхача изобразительни искусствай выставкага. Из хьаеллача хана цига хиннаб правительства членаш, Венесуэла общественноста чиналаш, хlаьта цар культурни а хlама довзийтара а даькъе бокха лоархlам болаш аьрхlай выставка.

Выставке баьхкараш дукха ха йоаккхаш сейте латт Левицке, Боровиковске, Брюллова, Теплова кхыбарий суртанашта юте. Къаьстта чlоагlа теркам тlаозаш да «Москва—дода хий долча оагlорахьара Кремла сурт» яха Верещагина лирически. сийрда пейзаж.

Астраханский туескаш, абрамцевски коталгаш, тlеякахи металлаки яь изделеш, цlи хеза йола тульски самовараш, хоза кийчъяь малахитови шкатулкаш — цу тайпарча боараме эггара хьалха хьахьокхаш а Къулбехьен Америке бовзаш боацар эрсий говзанчаш хьаяь декоративно-прикладной изделеш.

К. САПОЖНИКОВ, АПН соб. корр.

Каракас

МОСКВА. СССР Iилманий Академе П. Н. Лебедева цIерагIча физически институтера а химико-фотографически промышленноста Ерригсоюзин Пачхьалкхен Iилматохкама институтера а болхлоша цхьана кийчбьай керда фотографически материалаш хьаьра Iилман болх. Уж материалаш я Iилман эксперименташ еча хана хулуче цхьандайолча процессашта тохкамаш де а, хIаьта цар торо хулийтаргья лоаца талгIеши йаьха тахгIеши йолча излучене (зIанарий) процесса регистраци е а.

Вайна гуш йолча излучене (зIанара) дакъал дIахора спектр (кIаьдача рентгеновсии, ультрафиолетови, инфракрасии) хоалуш йолча фотоматериалий комплекто торо лургья мехка керттерча Iилман учреждений Iилманхошта астрофизически, спектральни, плазменни токкамаш деча хана дуккха информаци хьаеца.

Шинна а института Iилманхойн специалистийн балха 1983 шерара СССР Пачхьалкхен преми хьожалый.

СУРТА ТIА: физико-математически Iилмай кандидат, П. Н. Лебедева цIерагIча СССР Iилмай Академе физически института воккхагIвола Iилман болхло Ю. А. Михайлов (аьттехьарнар) физико - математически Iилмай доктор, цу института сектора заведующи А. С. Шикнов экспериментах хьахнийчуш хьекъехьа кхачаьл деш ба.

А. МОРКОВКИНА сурт. ТАСС фотохроника.

Халкъий дохаргдоаца доттагIал

ВIАШИ ГIО ДЕШ

1924 шера март бетта ССР Союза ЦИК-а Президиума тIанийцар беррнгача Советий мехкарча тIехьадисача къамий просвещене, культура дегIайоалаяра оттаеь хинача сметай планал совгIа кхы а цхьа миллион ши бIаьззар сом ахча хьожалолда яха сопам. Цунах Нохчийчена делар 30 эзар, ГIалгIайчена — 25 эзар сом. Цул совгIа, 1925 шера советски пачхьалкхено культура гIулакхаштен промышленность дегIайоалаяран лаьрхIа Нохчийчена делар 1,5 миллион сом, хIаьта ГIалгIайчена — 81,5 эзар сом.

ТкъоалагIча шерашка вай мехка тайп-тайпара культурно-сердалон балхаш деча гIо дора ЦIеча Эскаро. Иштта, Нохчийче лаьттача эскара цхьан дакъа политотдело хьайийллар политграмота школаш. Нохчашкахьарча дукхача районашка бахархошта юкъе шерра боаржабаь дIахьора цар политико-кхетама болх. Шаьла, Ведана, Шатое, кхыча районий юрташка лекцеш ешар, беседаш йора, хьеллар наха дешар Iомадеш йола пункташ, чакхбоаккхар справочно-информационни болх, субботникаш дора.

Эскарнара лоамарой доттагIал денгара-денга чIоагIлуш шерлора. Иштта, просвещене кIир чакхдоаккхаш арахецаш хинача «Сердалонга» яхача цхьан дийнахьарча газето 1921 шера яздора: «Барттайна сакъердаме салоIаш хилар тхо, лекхаш оркестр а йолаш. Iалаьмате хоза халхараш дора нохчаша»...

Уж шераш дагалувцаш № 14 йолча стрелкови дивизе тIема - политически школа начальника дувцар цIеча эскархоша тIеххьара сискала чIегияг екъар лоамароша, яхаш.

Нохчашкахьа, ГIалгIашкахьа культпоходаш яра дийна новкъостал дора Къулбаседа-Кавказа краевой организацеш.

Iалаьмате лоархIаме хIама дар культурно а промышленно а дегIаенача мехка центраша цу гIулакха тIехьайисача къамий районашта деш хинна гIо. Цудухьа 1927 шера хинача XV Ерригроссийски съездо чIоагIдир промышленно дегIаенача районаца шефство лелайойла тIехьайисача къаман районашта, дикагIйолча школаша — къаман школашта, аьнна. Иштта Новочеркасски, Ейски, Азовски, Тихорецки, кхыйола районаш яр Нохчийчена шефство лелаеш. Днепропетровскера металлисташ хилар Нохчашкахьа эггара тIехьайиса йолча Итум-Калински районерча школай шефаш. Школашта цар телар кинопередвижкаш, ухийтар киномеханикаш, хьехархой, студенташ, кхыйола специалисташ. Нохчийчена дикка гIо дир «ДIадаккха дешар ца хар» яхача ерригача украински общества. Цун комитеташ тIачIоагIъяьяр Нохчийчен округашка. Одессера организаци — Сунженски округа, Харьковски — Урус - Мартана, Полтавски — Шатой, Киевски — Ведана районашта. ГIалгIайчена шефство лелаеш яр городаш Ростов-на-Дону, Орджоникидзе, кхыяраш.

Къаьстта чIоагIа лоархIам болаш хIама дар цу хана кхолнаьха быт тоалра гIуллакх. Массанахьарча тайп-тайпарча организацеша гIо деш хьеллар бераштa лаьрхIа йола яслеш, детсадаш, консультацеш, майдаш, берий кхача кийчбу кухнеш.

ЗIамигача къамий культура дегIайоалаеш шефаша деча новкъостало гIо дора бартоой, къаьстта кхалнах дикачоа тIаккхоо хиля, тIехьадисачуша къовсам лоаттабе Iомабе.

Культурно-сердалон учрежденеш дуккхагIа хиларо а цар материально-техническии база чIоагIъяларо а тIехьагIа Нохчий автономии области йиш хилийтар Дагестане бахаш болча нохчашта шефство лелае. Хасав-Юрта районе бахача нохчашта дешар Iомаде аьнна, Нохчий обкомо цига хьожийр 120 ликвидатори ва методисти. Из декхар кхоачаделга тIадиллар парте Гудермеса, Шаьла, Ведана, Ножай-Юрта райкомашта. Дешара фондера цига дIадахьийтар 800 учебник. Цигарча нохчашта меттел. Дагестана кхыча къамашта а дешар Iомадора хьаьшаш. Цуморча буззамаша гIо дора вежарашта долча къамашта юкъе доттагIал чIоагIдара.

Советски халкъашта юкъе вошал чIоагIдара лоархIаме дакъа юкъехухьар кепайоалоно, радиос, кинос, кхыча учрежденеша. Цу хана а хIанз а цу дакъе къаьстта лоархIаме да тархам деш тайп-тайпарча вежарашта дахача къамий литература довзийтар.

Нохчий а гIалгIай а къамашта юкъе дийша нах дукхагIа хилийтаре, цар культура айяра боккха пайда боал мехкарча дукхача дешара заведенешка лайнахьа кагийча наха конкурс боацаш деша баха моттигаш телаш хиларах.

Социализм вотьялоро новкъостал даьд кортамукъа а цхьа бокъо йолаш а деррагача советски халкъашта дегIаха.

З. ДЖАМБУЛАТОВА, исторически Iилмай кандидат, Нохч - ГIалгIай АССР Iилма заслуженни деятель.

ХАЛКЪА—ТОВАРАШ

МОСКВА. «Большевичка» яхача производственни объединене художникашамодельераш укх шера кийчъа ях производствана юкъеяхаланий маIача наьха барзкъий кховзткъанел тIех керда модель. Объединене вIашгIехьдаьккхад кIезигача серегIа кагирхоша чIоагIа хотташ йолча моделеш модин барзкъаш арахецилга. ХIанз предприяте кийчъьий хьатIадоагIчьд шера арахецаргйола ассортимент.

СУРТА ТIА: объединенера керда моделаш я хьагойташ.

Г. ХАМЕЛЬЯНИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНГРАД. «Петродворцови сахьатий завод» яхача производственни объединене продукци советски пайдархошта яйза а ца Iеш, доазол декъа а чIоагIа хотташ я. Укхаза арахец 124 моделагIа дола тайп-тайпара — кварцеви, механически, кхьарсах доахаду, киса леладу, гургал бетта — сахьаташ.

Кердача шера арахецача продукце ассортимента кхоалагIа дакъа кердадаккха лаьрхIад. Дукха арахеца лаьрхIад цхьамзашцара индикаци йола кварцеви сахьаташ. Цхьан ахазеа дуккагIа арахецаргда наха чIоагIа хоттеш дола гургал бетта миниатюрни механически сахьаташ а. ЧIоагIа наха дегагIоззие еш хургда 2000-ча шерага кхачаьлца дола календарь тIадоза кхьарсах доаладу механически сахьат.

СУРТА ТIА: оператор В. Ларионова я гургал бетта миниатюрни механически сахьаташ хьагойташ.

М. БЛОХИНА сурт. ТАСС фотохроника.

БЕЛОРУССКИ ССР. Сийлахь-боккхача Октябре 60 шу дезара цIерагIча Пински производственни трикотажни объединене пийдархошка кхачийтад ятт миллионал совгIа керда барзкъа. Царех кхаь дакъах ши дикъа пачхьалкхен зикала Знак тIайолаш да. Бе-бе я костюмаш, свитераш, пуловераш, кочаш. Объединене хIанз арахецаш я тIехьнахьа дукхадерча хоача барзкъий бIаь-совгIа модель. Укх шера арахецача изделей ахнел совгIа йола ассортимент кердаьккха я.

СУРТА ТIА: предприяте изделеш хьагойташ ба Леся Гриб, Валентина Горошко, Тамара Кубеко.

Э. КОБЯКА сурт. ТАСС фотохроника.

✦ СПОРТ ✦ СПОРТ ✦ СПОРТ ✦ СПОРТ ✦ СПОРТ ✦ СПОРТ

ФУТБОЛ

В. И. Ленина цIерагIча культура Двореце хилар «Труд» яхача областной ДСО футбола секце заседани. Чакхдоалаш латтача шера шоаш даьхох, даьхачь толамех а нийслуча кхоачамбоацарех а отчет яла езаш бар тренераш спортсменаши. ХIаьта шоаш къамаьл деш цар белгалдаьхар хьатIадоагIача шера хьалхашка латта декхараш. Къаьстта теркам тIа а бохийташ дийцар футболах ловзара майдаш во кийчо йолаш хиларах. Царех я Орджоникидзе цIерагIча стадиона шолагIа майда, В. И. Ленина цIерагIча завода, Грознерча химкомбината, кхыча предприятешкара майдаш.

ХIанз а кIезига яц юнича спортивни общества чуйоагIаш йола дика футбольни командаш. Из гуш дар Нохч - ГIалгIайчен футбола федераце председатела А. Ахильгова царна дIаденнача совгIатех. Укх шерарча республика чемпионате дика ловзараш гайтарца белгальышнача «Монтажник», «Нефтяник» яхача командашта дIаделар цхьоалагIча степена дипломаш. ИкагIа кубкашн дипломаш делар «Грозтрубопроводстрой», бурув тохара балхий Горячеводски управлене командашта.

Заседане къаьгта гуш хилар дIахойодача хана тайп-тайпарча футбольни командай ловзар дикагIа хургдар де дезилга.

ДЗЮДО

Грозне чакхъьний республика чемпиона цIи яккхар духьа дзюдох хинна лаьаш. Цуина юкъе дикъа лаьцараш бар «Труд», «Буревестник», «Урожай», «Локомотив» яхача ший лоIамагIа йолча областной спортивни общества спортсменаш.

Къаьстта дикa латарца белгалбаьлар «Локомотив» яхача ДСО дзюдоисташ. Царех виъне А. Гиреева, И. Гайсумова, Н. Индербиева, И. Чанаева хьалхара моттигаш лаьхар. ХIаьта, «Урожай» яхача ДСО спортсменаша А. Абзуева, Р. Асланова, Х. Дикиева а лаьхар хьалхара моттигаш.

Иштта во кийчо лаьшар «Труд» общества дзюдонсташа а.

Х. ГЕРИХАНОВ.

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

ЛИТЕРАТУРА ДЕНОШ

Гудермесси районе чакхдаьнпад республика яздархой Союзой книжкаш дезарий общественн цхьана дIадихьа литература денош. Кхаь дийнахьа цу районе ихар яздархой бригадаш, уж вIашагIъеттаслар промышленни предприятей болхлоша, совхозий къахьегамхоша, школьникаша.

«Книжка машара ха деш латт» яхача темах хинна уж денош долаш кIоаргта гражданси чулоацам бола произведенеш йовзийтар районa къахьегамхошта Нохч - ГIалгIай халкъа яздархочо Боков Ахьмада, поэташа Сулаев Мухьмада, Чахкиев СаIида, Минтяк Ивана, Шайхиев Iалваде. Гудермесе вахача Рашидов Шаида. Цул совгIа, цар дийцар машар яхача деша маIенах, машар хилийтара вай партен правительствал дечох.

Гудермесцаша дегаш IодадIьна тIанийцар хьаьший, дукха хаттараш тийллар.

М. КАТЫШЕВА.

ОТЛИЧНИКИЙ СЛЕТ

Нохч-ГIалгIай республикансин медицински училище хилар отличникий кхоалагIа традиционни слет. «Дешара отличникаш — машара маршe» яхача девизагIа йолча цу слете дакъа лаьцар Орджоникидзерчен Нальчикерчен медицински училищай дикагIболча дошархоша, вай республикерча юкъерча специальни дешара заведенеи отличникаша.

Слете гулбеннарашта шоай дешара а вахара а толамаш довзийташ рапорташ делар училища ерригача отделенеша, хьаьшашка моаршал хоатташ къамал дир училища дикагIболча спортсменаша, донораша, студентий стройотрядий толашагIа болча доакъашхоша. «Профессех дикагIвар» яхача конкурсе котало лаьккхараша. Иштта вошал долча шин республикера баьхкача дешархошта-медикашта дайзар вай республикерча дешархой вахар, цар беш бола общественни болх, йийнъар опыт.

Слета хьаьший бар Нохч-ГIалгIай халкъа поэтесса Ахматова Раиса, Советски Союза Турпал, «Родина» совхоза директор Крутов Петр Максимович, Нохч-ГIалгIайчен унахцIено лоарара министра заместитель Магомадов Мовди Хабаевич.

С. АРЧАКОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

СИЙЛАХЬ -ЙОККХАЧА КОТАЛОН 40 ШУ ДУЗАШ

Иштта ва из, ветеран...

ТIема шоферех лаьца дукха я яхаь байташ, вIашагIдекха иллеш. МоастагI хIалаквеш пар юкъедиха дакъа доархIаме а докнха а да. Эскара цахаддаш кхачан продукташ, обмундировани, боеприпасаш лоаттаеш, фронтан тылан юкъера бувзам а хинна дIаэттар уж цу халача тIема шерашка.

ТIема хьалхарча деношкара Коталонга кхаччалца тIема шофер волаш, ший декхар дизза кхоачашдеш дIабихьар ший никъ Гелисханов Товмарзий Мухьмада. Из гIулакх деш хул 140-ча авиабазе. Авиадоаккхошка бомбаши снарядаши дIаххуьхьаш цо еш хинна дукха рейсаш кхераме а унзара а яр. МоастагIо деш дов а долаш, хIанз дийна а волаш чакхвоалалургвий-хьогI хеталуш моттигаш а нийслора. Дукхаза Мухьмад юкъе волча колоннашта моастагIчо бомбаш чукхийссар, йоккхий топаш йийттар. Цхьабакъда, цIаккха а ший задани лерттIеи ханнахьен кховчаш ца еш висанзар из.

Моттаргда шофер мара хиннавий из тIем тIа, аьнна. Вакъда, тIема ветераннашта дика хов шофер хилар мел кхерамеи бехктокхамен гIулакх хиннад фронте.

Цкъа-дале, боккха бехктокхам хинйаб Мухьмада тIалаттар, хIана аьлча, цох тийца, цо хьанхухьача бомбашка хьежаш хиний самолеташ. ХIаьта уж ханнахьа кхача езача дIаккачийтар мел лоархIаме хиннад дувца а эшац.

ШоалагIа-дале, массаза а Iоажал букъа тIа а «уллаш» чакхваьшнав Мухьмад. ХIана аьлча, снаряда цхьа тарг машинах кхийттача а тоьаргдолаш хиннад из ший машина а тIехьъаккхийта дIавахийта. Цудухьа Мухьмада тIема никъ — денала никъ хиннаб. Лакха бар Даьхено цун денала баь мах. Мухьмада лу «За отвагу» лха медаль. ХIаьта тIехьагIа техника дика леладерах цунна хьожаю «ТIехдика шофер» яха знак. ТIема шерашка шофераш хинначашта дика хов фронте тIехдика шофер яха лакха цIи лелае бокъо яккха мел хала хиннад.

1942 шу долалуш Калинински области Осташково яхача городе чIоагIа бомбаш еттача нийс а венна чов хилар Мухьмада. ХIаьта цаIн ахи бетта госпитале а илла, чов йирзачул тIехьагIа ший хьалха гIулакх даьча даькъе юхаккхоч из.

Дукха хилар уж цул тIехьагIа Мухьмада тIем тIа денал гойта моттигаш, хIаранех къаьстта дувца а мегаргдолаш. Цхьабакъда, ший вахаре эггара дезагIа по лоархI 1944 шу. Цу шера авиационни полка коммунистий рекомендацеех из дIаэп парте.

— Даггара латташ тIом а болаш, фронте парте дIаэцар моллагIча а сага чIоагIа сийдеш хIама дац, — йоах М. Гелисханова. Цудухьа, аз доаккхал ду се тIема шерашка коммунист хиларах.

Коммунист хиларца кхы а айбелар, вай Даьхе лорарa Мухьмада тIалаьтта бехктокхам. Цо дIадехар, пагахьа санна, Даьхе баьхеи долаш вала везаш моттиг нийсъелча, эггара хьалхарчарча ше са Iодуллилга. ХIаьта Мухьмада сийленца дIайнхьар из лакха цIи — коммунист.

ТIом чакхбьиначул тIехьагIа а дIахецац Мухьмада машина ко. Шофера болх безалу цунна. 1958 шерага кхаччалца из болх беш хул Целиноградски области Маякинка яхача городе шофер волаш. Эскаро цун дегIах лоттаьь оамалаш накъаьлар Мухьмада машаерча къахьегаме. Шийна тIадилла декхар массаза а тешаме кхоачашдарах, дика болх барах цунна лу «За доблестный труд» яха медаль, массехказза тел сийлен грамоташ, ахчан премеш.

1958 шера дена пенсе ваххалца аз къахьегаш хул Назрановски районa «40 лет Октября» яхача совхозе. ХIаьта укхаза а массаза совхоза хьалхалаттарашта юкъе волаш чакхвоал къахьегама тIера вола Мухьмад. Балха тIа лакха производственни хьолгамаш гойтарах ше дукхаза белгалвоаккх сийлен грамоташ, ахчан премеш телларца, цун портрет массаза а Сийлен улга тIа хьалтеха доалладу. Цунна лу «Къахьегама ветеран» яха медаль.

40 шера бе доалладаьд Мухьмада машина ко. Бакъда, пенсе вахачул тIехьагIа а болх ца беш Iохайна воагIалац из, массаза а къахьега Iема саг. Юртбоахама специалисташ кийчбу курсаш чакхъьяьччул тIехьагIа Мухьмад кха а совхозе балха вода. Кхо цу да цо ферме болх бу.

К. МАРЗИЕВ, тха штате воаца корреспондент.

Визза къонах волаш

ЧIоагIа чурбаьнна тIалаташ бар 1942 шера аькха немецко - фашистски гIаьрахой Кавказ дIалаца гIерташ. Царна дагайоаллар мехкдаьтта из лоархIаме моттиг. Цу ханна барайтта шу даьнна Грозненски мехкдаьтта техникума студент Страмоусов Василий ший лоIамагIа моастагIчох Даьхе лорае тIем тIа вахар.

Юхьанца цо дакъа лаьцар г. Орджоникидзена юххе, 63-ча къаьстта йолча танкови полкаца фашисташта духьала тIом беш. Из иштта хиннав Карельски фронте, хIаьта бIаьсти 1945 шера цIи хеза Зееловски лакхаленаш хьайоахача ший са ца кходеш фашистех лийтав. ЧIоагIа стратегически лоархIаме лакхаленаш яр уж, хIана аьлча, фашистски бIу чубаьллача г. Берлина гаьна яцар уж. Цудухьа моастагIчо чIоагIа духьале йора. Цигга деэдир Страмоусов Василе Коталон ди.

ТIом чакхбаьнна цIавеча юкъагI диса хинна дешар дIахо а хьош тIехдика мехкдаьтта техникум йистелькххар цо. Из болх бе хьожаву Старогрозненски мехкдаьттеп газзи йоахача управлене. Цу хана денз таханарча денга кхаччалца къахьегама книжка тIа балха хьаьцарах духхьал цхьа йоазув мара дац тIемеи къахьегамеи ветерана. Цхьабакъда, яьха баркалаши тийнна маьхера совгIаташи дукха да. ХIаьта предприятерча тIемен къахьстамен музее бIарг кхетаргболча моттиге доал ветерана сурт.

Дукха ба ше укхаза болх беча хана денз Страмоусова йизза балха говзал караерзайта бола нах. Массадолча совгIател дезагIа да цунна тахан цар шийна оалаш дола баркал. Дукха шераш да Василий Григорьевича хини Iапарен цеха цхьан участкана кулгалду. Иштта дукха шераш да цун участка коллективо къахьегаме дика толамаш доаха а. Ший балха говзанч хиларах тарра, уллув болх беча наха хьокхам телаш, ца ховр дIахьехаш, боаггIача беса болх хьабеха ховш вола саг ва из.

Ер шу доладелча денз дукха электроэнерги, условни довгор кходаьд цехе болх беча наха. Цу даькъе кIезига дац коммуниста Страмоусов Василий Григорьевича дер а.

Дика дезал хьалхебаьб Василий Григорьевичен цун сесага Антонина Николаевнаси. Цар шин воь грозненски мехкдаьтта институт йисте а яьккхв, хIанз «Промгеофизика» СКТБ инженераш - конструктораш болаш болх беш ба. Цхьан дешаца аьлча, саг хьогаргволаш вахара никъ хьабенаб вай мехкахочо. Из даим болхлой мугIарашка ва.

А. ТИЩЕНКО.

ЙОВЗИЙТА МЕТТА ЕРРИГА А ХОЗАЛ

«...Нана, ма дарра дайзачоа ма доккха доша да хьо...» Осмиев Хьамзата «Оакхарий» яхача дувцар тIара уж дешаш Iодешшане, дог чIехка а доладенна къамарга шод увтташ санна сецалора хьехархо, дIахо низткъало дешар цо. МагIалбикерча № 20 йолча юкъерча школа 7-ча классе гIалгIай литература урок чакхйоаккхаш яр районе дика йовзаш йола хьехархо Мусостова Мальмада Довхан.

Предметашта юкъе лоаттабу бувзам гойташ да дувцара из моттиг IойийIшачул тIехьагIа, дешархошта хьалханка оттадеш дола хаттар: «Эрсий литература тIара малагIа произведени йовз шоана наьнах лаьца иштта боча, хьамсара дувцаш?» Бераштa дагайох Александр Фадеева «Къона гвардиа» яха роман.

Урока лаьрхIа йолча хапах хьехархочо бизза пайда эцилга гойташ да: цкъа-дале, темах дешархой дика кхийтта хилар, шоалагIа-дале, царна патриотически интернациональни кхетам луш из чакхьялар. Берий патриотически дог-уйла айеш дар хьехархочо вIашдухьалъоттадаь юрталор хиннача Галина Павловнайн Виктора дезала доахьаж моладаьча немций лореи дувцар тIара шин сурт. ГIалгIай литература историцара бувзам хьагойташ дар Сийлахь-боккхача Даймехка тIемах лаьца урокаx дийцараш а цигa бераштa гойта тIема сурташ а.

Алхха литературах лаьца дийца Iапзар хьехархо цу урокагIа, меттах дикагIа кхета гIо деш бар урок йолаевнь, цIагIара болх техка баьнначул тIехьагIа чакхбаьнна словарни болх, улга тIа хьаязадаь дар дешархошта кхетаде низткъало дола дешаш, царна эрсий меттала таржам дайтар дешархошка.

Тайп - тайпарча беcca хувцалуш дар цу урокагIа классера сурт. Хьехархочо дувцар тIера цхьацайола моттигаш Iоешача хана, из ше мара кхы дийна хIама дий-теш укх чу, аьнна хеталора, хIаьта цкъаза ма дарра дег тIара доагIа дешаш, корта болаш дола жопаш дар хьахозаш.

Барттайнача дезале кхаьчача санна хетаделар сопа МагIалбикерча № 4 йолча школа - интернате шолагIча классе нийсьелча. Цига наьна метта урок еш яр гIалгIай метта къьнагIболча хьехархоех цаI. Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо Ахриева Жабраьила Хьанифа.

«Предложене керттера маьженаш» яхача темах чакхйоаккхаш яр урок. Дешархой къамаьл цаьрдара словарии болх чакхбьиначул тIехьагIа суртагIа дувцар оттадайт царга шоашка. Хьехархочо кхувлаш дола масалаш хIама довзара кIоарга чулоацам болаш а берий уйла интернационализманей патриотизмаеи тIаерзаеш а да. Урок йодача хана къаьстта белгалбоахар хьехархочо эрсийн гIалгIайн метташта юкъера бувзам, вайнахьа меттала дувцаш дар дешархоша эрсий меттала кхетадой хьоанаш таржам дайтар царга.

«Вайнахьа мотт эггара хозача а бIаьхйча а меттех цаI ба, нагахьа санна хьона из лерттIа хой», — аьнна яздаьд Лев Николаевич Толстойс. Из иштта хиларах тешарга № 3 йолча юкъерча школа наьна мотти литературен хьеIаш йолча Ахриева Салмана Мадинай урокашка нийсленнар.

КхоалагIча классе хинна гIалгIай метта урок ший тайпара теркам тIеозаш яр. Наьна меттацара ший боккха безам хьехархочун тIехдинача белгалонашца бувзаш дешархошка дIаихачийта ховра Мадинайна.

Цу школе Г. Х. Полонкоевас хьехаш хиннача 7-ча классеи Мадинай 3-ча классеи чулоацам тайп-тайпара бале а предложене керттера маьженаш ювцаш вIаши гаргара темаш яр.

Шеко яцар, 7-ча классе наьна мотт хьехаш хиннача шийна из тема дика хов хилар. Из урок йодача хана гуш дар. Амма, е дешархой хьалха хинна кийчо лоха хилар дале а, е хьехархочуннен берашгeн юкъе цкъаза отташ йола «карт» латташ хилар дале а, кхоалагIча классе хиначох тара яцар из урок, цудухьа дешархоша тема а ма йоаттарa кхета ца еш чакхьялар.

Салмана Мадинай кхоалагIча класса дешархоша тIехдика кхетайир тема. Наьна мотт беза, из кIоаргагIа бовза Iомабора къонача хьехархочо дешархой, цунца цхьана цо бувзар эрсий мотт.

Халахете а, уж цIенхаштара предметаш хьехара бехктокхам биза ца кхетабеш болча хьехархоша бакъахьа яр цу гIулакха уйла йича. Геттара бакъахьа хургдар аьнна хет сона: вIаши опыт эцаш, предметегIа йолча секцешкара занитеш форманна а йоацаш, царех пайда нйбеш чакхъьялхача.

Хьехархочоа шийна предмет хар тоъам бац, из дешархошна дика кхетадергдолаш цунна из дIаьеха ца хой. Массаволча хьехархочо уйла е езаш да «дешархой Iомабе беза, тIехьа тIабоагIараш царгара Iомабала йиш хургIолаш» яха дешаш.

Х. АУШЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 ДЕКАБРЬ
II ПРОГРАММА

17.35 — «Дунен халкъашта юкъера обзорени» (нохчий меттала).
18.10 — «Кинониттъбера альманах».
18.30 — «Картиннъача дунен гуш йоаца оагIув».
19.00 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».

21 ДЕКАБРЬ
II ПРОГРАММА

17.05 — «Гражданин деккор» (нохчий меттала).
17.35 — «Агроном — лаьттанда», Iилман-популярни фильм.
17.55 — Хьайбаш лелабарудари фронт. «Iаи замалакъа шура яьккхар».
18.50 — «Къона оазаш» (нохчий меттала).
19.15 — Фильм.
19.20 — «Нохч - ГIалгIайчен ди».
19.40 — «Вайса даьлъала хийла шун, бераш!»
19.50 — «Кино дезачарна лаьрхIа».

РАДИО

20 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам.
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.36 — «Даймехках дола иллеш». Концерт (гIалгIай меттала).
9.15 — КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума соцемаш — вахаре! Доагора материалаш кхоара тIехьа» (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замахо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
10.01 — «Атеизми кIанзера идеологически болхи». Беседа (гIалгIай меттала).
10.16 — «Къахьегамта яьккха рузнъа хьежадар — социализма мерттерча принципех цаI». Беседа (эрсий меттала).
10.31 — «Юртбоахама къахьегамхошта». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

21 ДЕКАБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.36 — Лирически иллеш.
11.15 — «ХIара белха дийнехьа тIехдика дисциплинеи къадар дукхагIеи хилийта! «Бригадни подряд эффект» (гIалгIай меттала).
11.30 — «Хьина, Даьхе, сатечун дегI» (гIалгIай меттала).
15.15 — «Барттайнача дезала» яха радиовыпуск (эрсий меттала).
15.36 — Социалистически яьъа динаман (эрсий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обзорени (гIалгIай меттала).
16.15 — «Вахара хьесап — советски» (эрсий меттала).
16.35 — Комсаш лелачун радиошкола (эрсий меттала).
16.45 — «США администраце милитаристски некъ». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Хьайбаш лелабечар итогаш ю» (нохчий меттала).

Тахан республике гIоллех Грозне хувцалуш моркаш а йолаш, йовчан а йоацаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —3 +2, Грозне —1 +1 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моркаш а йолаш, йовчан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —8 —13, дийнахьа —1 +4 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктохкаме секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04: промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисаний — 2-85-64; корректорско — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 384907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04: промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ02468. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5918.